

**Wstępna ocena oddziaływania na środowisko planowanych
przedsięwzięć hydrotechnicznych, których finansowanie będzie
pochodziło ze środków Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich
2014–2020**

Warszawa, lipiec 2023 r.

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie.....	3
Cel opracowania i uzasadnienie potrzeby jego wykonania	9
Metodyka.....	10
Wyniki oceny i ich interpretacja	11
Wnioski	20
Rekomendacje	20
Sygnatariusze dokumentu (stan na 8 sierpnia 2023 r.):.....	21
Literatura	22
Załączniki	23

WPROWADZENIE

W ramach wdrażania w naszym kraju Ramowej Dyrektywy Wodnej (RDW) cieków, zarówno naturalne (rzeki i potoki) oraz sztuczne (kanały) powinny być tak zarządzane, aby osiągnęły dobry stan ekologiczny albo dobry potencjał ekologiczny wód, który może wymagać spontanicznej lub indukowanej przez człowieka renaturyzacji. W uproszczony sposób wyrazić to można potrzebą umożliwienia (w przypadku mało przekształconych cieków) lub uruchomienia (poprzez działania stymulujące i naprawcze w przypadku cieków przekształconych) naturalnych procesów korytotwórczych. Dobry stan wód wymaga zatem nie tylko osiągnięcia dobrego stanu chemicznego, ale również osiągnięcia co najmniej dobrego stanu elementów biologicznych (np. ichtiofauny, makrobezkręgowców bentosowych, flory wodnej) oraz co najmniej dobrego stanu elementów fizykochemicznych. Oznacza to, że w przypadku tzw. naturalnych części wód powierzchniowych rzecznych mogą wystąpić co najwyżej niewielkie spowodowane działalnością człowieka odchylenia od warunków naturalnych.

W 2020 r. sporządzony został Krajowy Program Renaturyzacji Wód Powierzchniowych (Biedroń i in., 2020), który ocenił, że większość rzek w Polsce – by mogła osiągnąć cele środowiskowe – wymaga jakichś działań renaturyzacyjnych, a nie dalszej degradacji. Podstawowy pakiet takich działań powinien objąć m.in. modyfikacje zakresu i sposobu utrzymania wód.

Należy także zwrócić uwagę na inne pilne potrzeby, wymagające uwzględnienia w bieżącym zarządzaniu rzekami:

- zarządzanie rzekami i potokami, nakierowane na poprawę zdolności rzek i ich dolin do absorpcji biogenów (obejmujące m. in. utrzymanie i odtworzenie zabagnień przy brzegach funkcjonujących jako strefy buforowe, utrzymanie i odtworzenie roślinności rzecznej) jest potrzebne do realizacji celów Dyrektywy Azotanowej;
- utrzymanie naturalnych struktur spowalniających odpływ wód, w tym naturalnych elementów koryta rzecznego, jest potrzebne do ograniczania skutków suszy.

Osiągnięcie środowiskowych celów RDW oraz realizacja innych celów zarządzania wodami wiąże się z koniecznością wypracowania nowego podejścia do planowania i realizacji inwestycji hydrotechnicznych oraz utrzymania rzek i innych cieków tradycyjnie uznawanych za ważne dla regulacji stosunków wodnych w rolnictwie, dostosowanego do wymogów uwzględniania zarówno funkcji gospodarczych cieków jak i potrzeb zachowania i poprawy stanu oraz potencjału ekologicznego rzek i innych cieków. Jednakże praktyka dziesiętnastu lat wdrażania RDW w naszym kraju wskazuje, że nadal przeważa tradycyjne podejście do zarządzania ciekami, tj. realizacja inwestycji hydrotechnicznych, remontów koryt cieków i prowadzenie prac utrzymaniowych¹, w wyniku których może dochodzić do znaczącego pogorszenia stanu wód w rozumieniu RDW oraz do bezpośredniego niszczenia siedlisk i osobników gatunków objętych ochroną prawną (Jabłońska i in., 2013, Nawrocki i in., 2015, Grygoruk i in., 2015). Dotychczasowy sposób zarządzania wodami przyczynia się także do pogłębiania problemu suszy i jej skutków, szczególnie dla rolnictwa. Prowadzenie prac regulacyjnych czy utrzymaniowych polegających na obniżeniu dna koryt rzecznych konsekwentnie powoduje obniżanie poziomu wód gruntowych i przesuszanie dolin rzecznych. Skala tego zjawiska w Polsce jest znacząca, na co wskazują choćby mapy zagrożenia powodziowego, gdzie wyraźnie widać utracony kontakt cieków z doliną nawet w przypadku małych powodzi (zasięg wody powodziowej Q10% mieści się w korycie, co powoduje jeszcze większą erozję wgłębną i obniżanie dna koryta cieków). Ten trwający od dziesięcioleci proces jest skutkiem dominującego w przeszłości ukierunkowania gospodarowania wodą w naszym kraju na zarządzanie

¹ Zgodnie z zapisami Prawa wodnego celem stawianym przed pracami utrzymaniowymi na ciekach jest utrzymanie koryt cieków w dobrym stanie technicznym.

nadmiarem wody. Obecnie jego skutki dotyczą całe społeczeństwo i są szczególnie odczuwalne w ostatnich latach - skutki przekształceń cieków, dolin i całych zlewni nakładają się na zmianę klimatu i potęgują skutki suszy.

Należy podkreślić, że Państwowa Rada Ochrony Przyrody uznała „*gospodarowanie wodami, zwłaszcza rzekami, często realizowane w sprzeczności z zasadami i potrzebami ochrony przyrody i racjonalnego wydatkowania środków publicznych*” za jeden z najważniejszych problemów ochrony przyrody w Polsce (PROP, 2016).

W opinii Polskich Organizacji Ekologicznych (POE) sygnujących niniejsze opracowanie, w Polsce wadliwe planowanie i wdrażania działań koniecznych dla zapobieżenia pogorszeniu się stanu wszystkich części wód powierzchniowych oraz działań koniecznych dla osiągnięcia celów środowiskowych dla wód powierzchniowych powoduje, że dochodzi do systemowego naruszenia RDW oraz dyrektyw Siedliskowej i Ptasiej w odniesieniu do gatunków i siedlisk związanych z wodami. W rezultacie ponad 90% jednolitych Części Wód Powierzchniowych rzecznych (JCWPr) jest w złym stanie (GIOŚ, 2020), a ponad 80% JCWPr pilnie wymaga renaturyzacji, aby możliwe było terminowe, tj. do roku 2027, osiągnięcie celów środowiskowych dla tych JCWPr (Biedroń i in., 2020). POE oceniają, że po wejściu Polski do Unii Europejskiej w 2004 r. degradacja ekosystemów rzecznych w wyniku prowadzenia inwestycji hydrotechnicznych i prac utrzymaniowych postępuje co najmniej 100 razy szybciej niż renaturyzacja rzek.

Jednocześnie nie został rozwiązany problem 320 000 km bieżących rowów odwadniających², z których znacząca część jest zlokalizowana na obszarach bardzo i krytycznie narażonych na suszę rolniczą (ryc.1). Rowy odwadniające zwykle pozbawione są urządzeń piętrzących wodę, umożliwiających spowolnienie lub zatrzymanie odpływu wód rowami. Z informacji podawanych przez MRIRW wynika, że pojemność rowów i cieków melioracyjnych na terenie Polski przekracza 500 mln m³. Zainstalowanie na systemach melioracyjnych urządzeń regulujących odpływ i podniesienie poziomu wód gruntowych tylko o 10 cm na obszarze trwałych użytków zielonych całego kraju dałoby przyrost retencji ok. 1 mld m³ wody (Dobrzyńska, Dembek (red.), 2020)

Problem szkodliwego dla gospodarki i środowiska odwadniania kraju dysfunkcyjnymi systemami rowów melioracyjnych nie tylko nie został rozwiązany, ale wręcz narasta. Przybywa nowych rowów, a stare, pozbawione zastawek, wypłycone i częściowo zarośnięte rowy są pogłębiane, co generalnie zwiększa efekt drenujący. Natomiast od czasu wejście Polski do Unii Europejskiej praktycznie w ogóle nie podejmuje się postulowanych od lat działań na rzecz modernizacji systemów rowów odwadniających i zatrzymywania w tych systemach wody (Borek i in. (red.), 2020). Na drenujący wpływ dysfunkcyjnych systemów rowów odwadniających negatywny wpływ ma wielka skala prac utrzymaniowych prowadzonych na ciekach. Prace te nakierowane są głównie na przyspieszenie spływu wód ze zlewni i z dużą intensywnością były prowadzone również na obszarach bardzo i krytycznie narażonych na suszę rolniczą (Nawrocki, Nieznański, 2020). Problem ten ma szczególne znaczenie dla użytków zielonych i upraw na glebach torfowych, gdyż skutkiem trwającego drenażu torfów jest ich nieodwracalny rozkład, silna emisja gazów cieplarnianych (Kotowski, 2021) i osiadanie powierzchni torfowisk.

Problemy niewłaściwego planowania i realizacji przedsięwzięć hydrotechnicznych (inwestycji i prac utrzymaniowych) są szczególnie silnie zaznaczone w przypadku niewielkich rzek w krajobrazie z przewagą użytków rolnych, zwyczajowo uznawanych za rzeki istotne dla regulowania stosunków wodnych dla potrzeb rolnictwa. W Polsce doszło do degradacji co najmniej ok. 1000 km rzek i potoków

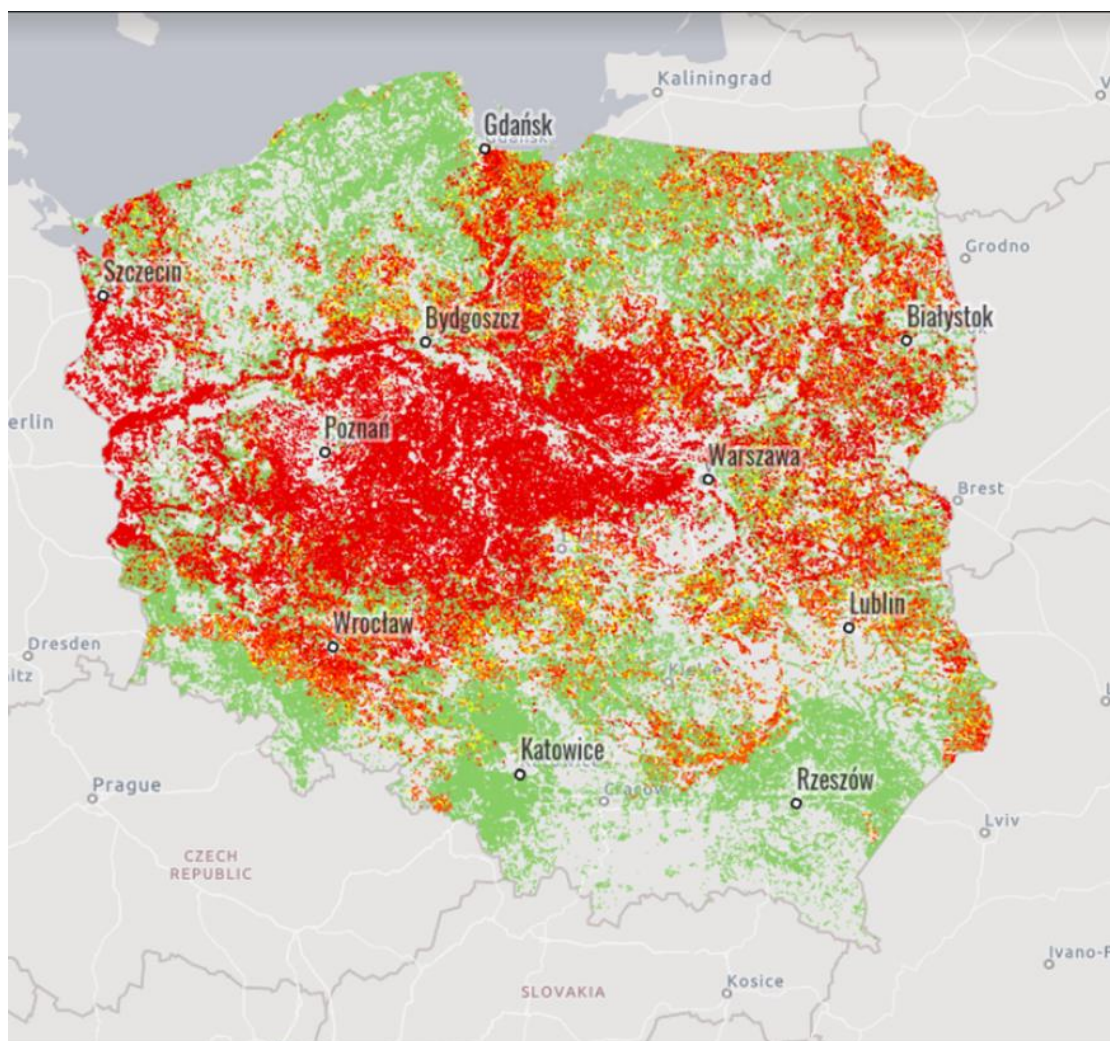
² Niniejsza ocena sumarycznej długości rowów odwadniających opiera się na informacjach pochodzących z Bazy Danych Obiektów Topograficznych. Inne źródła wskazują na większą sumaryczną długość rowów wynoszącą ok. 400 tys. km bieżących.

w wyniku niewłaściwego wykorzystania środków z Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006” oraz z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) na lata 2007–2013. Środki z PROW 2007–2013 były przeznaczane przez Wojewódzkie Zarządy Melioracji i Urzędzeń Wodnych na regulacje rzek niezgodne ze współczesną wiedzą na temat zintegrowanego zarządzania rzekami, które powinno godzić interesy gospodarcze z potrzebą realizacji celów środowiskowych Ramowej Dyrektywy Wodnej oraz dyrektyw Siedliskowej i Ptasiej. Ostatnie fragmenty naturalnych, meandrujących koryt rzek były prostowane, wycinano zadrzewienia nadrzeczne, naturalne brzegi rzek wyrównywano i umacniano narzutem kamiennym (Pielech i Kisiel, 2010, przykłady na rycinach 1 - 3). Tego typu regulacje rzek były często realizowane z pominięciem oceny oddziaływania na środowisko, gdyż przedstawiano je jako prace utrzymaniowe, remonty itp., co stanowiło naruszenie tzw. dyrektyw ocenowych. Przedsięwzięcia te przyczyniły się nie tylko degradacji ekosystemów rzek, ale również zwiększyły ryzyko suszy poprzez obniżenie poziomu wód gruntowych i ryzyko powodzi, gdyż były nakierowane na przyspieszenie odpływu wód z małych zlewni, co skutkuje wzrostem fali powodziowej na ciekach głównych, nad którymi koncentruje się cenna infrastruktura komunalna i przemysłowa.

Komisja Europejska zaalarmowana przez POE informacjami o skali niewłaściwego wydatkowania środków z PROW 2007–2013 na działania degradujące ekosystemy rzek oraz informacjami o masowym niszczeniu ekosystemów rzek pracami utrzymaniowymi, uruchomiła przeciwko Polsce procedurę naruszeniową, w efekcie której doszło do poprawienia polskiego Prawa wodnego w zakresie prac utrzymaniowych: wprowadzono zamknięty katalog prac utrzymaniowych oraz obowiązek sporządzania Planów Utrzymania Wód poddawanych strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko. Ponadto KE nie zgodziła się, aby środki z PROW 2014–2020 były wykorzystywane na inwestycje na rzekach i potokach.

Pomimo tych negatywnych doświadczeń, w 2023 roku zapadła decyzja, aby ok. 1 mld zł z niewykorzystanych środków z PROW 2014–2020 przeznaczyć na 195 przedsięwzięć, które będą realizowane przez Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie, w ramach operacji „Zarządzanie zasobami wodnymi”, poddziałanie „Wsparcie na inwestycje związane z rozwojem, modernizacją i dostosowywaniem rolnictwa i leśnictwa”. Istnieje zatem poważne ryzyko, że wbrew intencjom KE, środki z PROW 2014–2020 ponownie zostaną wykorzystane na degradację polskich rzek: na pozbawione uzasadnienia, silnie szkodliwe dla środowiska i nieracjonalnie kosztowne przedsięwzięcia hydrotechniczne, które nie tylko oddalą termin osiągnięcia celów stawianych przez Ramową Dyrektywę Wodą, dyrektywę Ptasią i Siedliskową ale i Dyrektywą Azotanową, a także pogłębią problem suszy i nie będą sprzyjać osiągnięciu poprawy zarządzania ryzykiem powodziowym, będącej celem Dyrektywy Powodziowej.

Lista 195 przedsięwzięć planowanych do sfinansowania ze środków PROW 2014-2020 nie została opracowana w sposób transparentny. Według naszej wiedzy w ocenie przedsięwzięć przeznaczonych do sfinansowania z PROW nie brali udziału ani przedstawiciele POE ani eksperci specjalizujący się w dziedzinie przyrodniczych aspektów zarządzania wodami. W związku z tym zachodzi obawa, że lista tych przedsięwzięć będzie powieliała wady przedsięwzięć sfinansowanych ze środków PROW 2007-13, tj. będzie zawierała przedsięwzięcia hydrotechniczne o wątpliwym uzasadnieniu odnośnie do ich celowości, silnie szkodliwe środowiskowo, kosztowne, realizowane z zastosowaniem anachronicznych rozwiązań technicznych, a jednocześnie możliwe do zrealizowania z zastosowaniem alternatywnych, rekomendowanych przez KE rozwiązań z zakresu renaturyzacji rzek, retencji naturalnej i zielono-błękitnej infrastruktury, które są przyjazne dla środowiska, bardziej efektywne w zarządzaniu ryzykiem suszy i powodzi oraz są zdecydowanie mniej kosztowne.

Rycina 1. Rozmieszczenie rowów na obszarach o różnym stopniu narażenia na suszę rolniczą. łącznie ok. 320 000 km bieżących³.

Kolor czerwony – rów na obszarze ekstremalnie zagrożonym suszą rolniczą; kolor pomarańczowy – rów na obszarze bardzo zagrożonym suszą rolniczą, kolor żółty – rów na obszarze umiarkowanie zagrożonym; kolor zielony – rów na obszarze nie zagrożonym suszą rolniczą. (wg. Nawrocki, Nieznański, 2020).

³ Źródło informacji o rozmieszczeniu rowów: Baza Danych Obiektów Topograficznych; źródło informacji o zagrożeniu suszą: Projekt Planu Przeciwdziałania Skutkom Suszy, wykonany na zlecenie KZGW PGW Wody Polskie.

Fot. 24. Zabudowa progowa rzeki Łydyni wykonana w 2007r

Rycina 2. Przykład niewłaściwie zaplanowanej i zrealizowanej inwestycji finansowanej ze środków Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006”– rzeka Łydynia (woj. mazowieckie).⁴

„Kształtowaniu przekroju podłużnego i poprzecznego oraz układu poziomego rzeki”

Regulacja 3,3 km biejących rzeki:

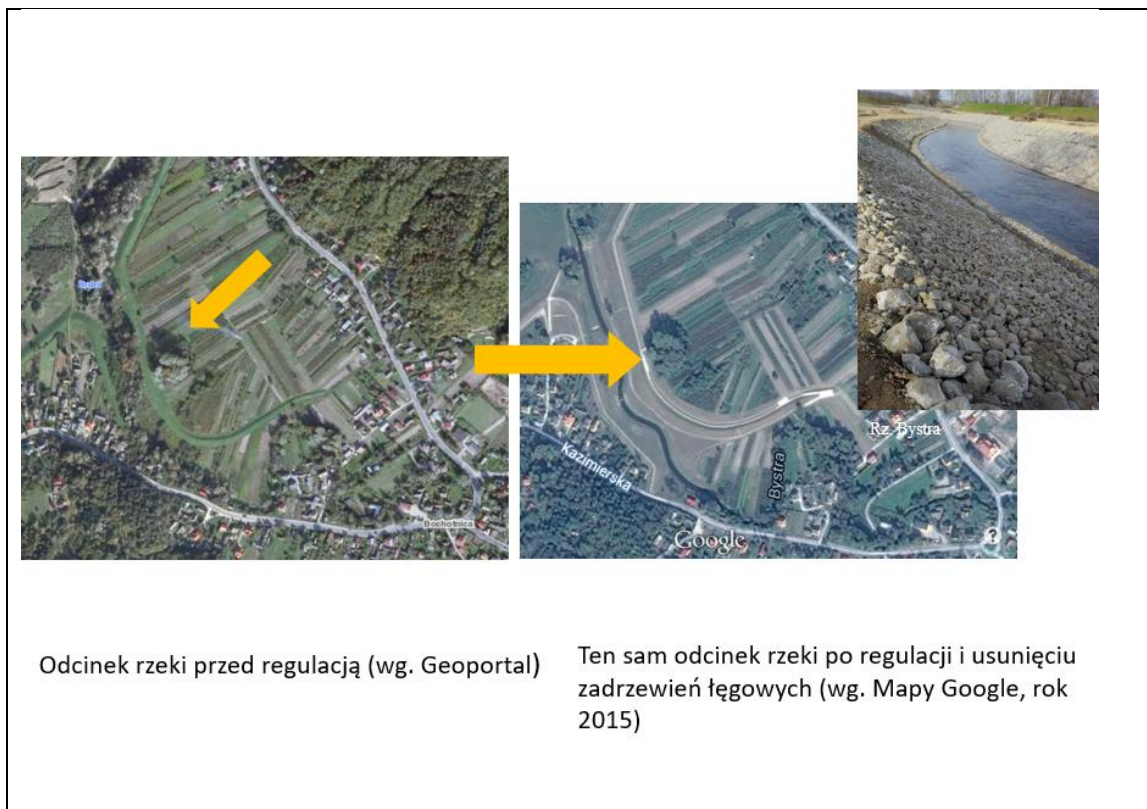
- Koszt – 1,94 mln PLN (głównie ze środków PROW);
- W zasięgu inwestycji ok. 9 ha niezalesionych gruntów użytkowanych rolniczo o wartości < 10% kosztu inwestycji.

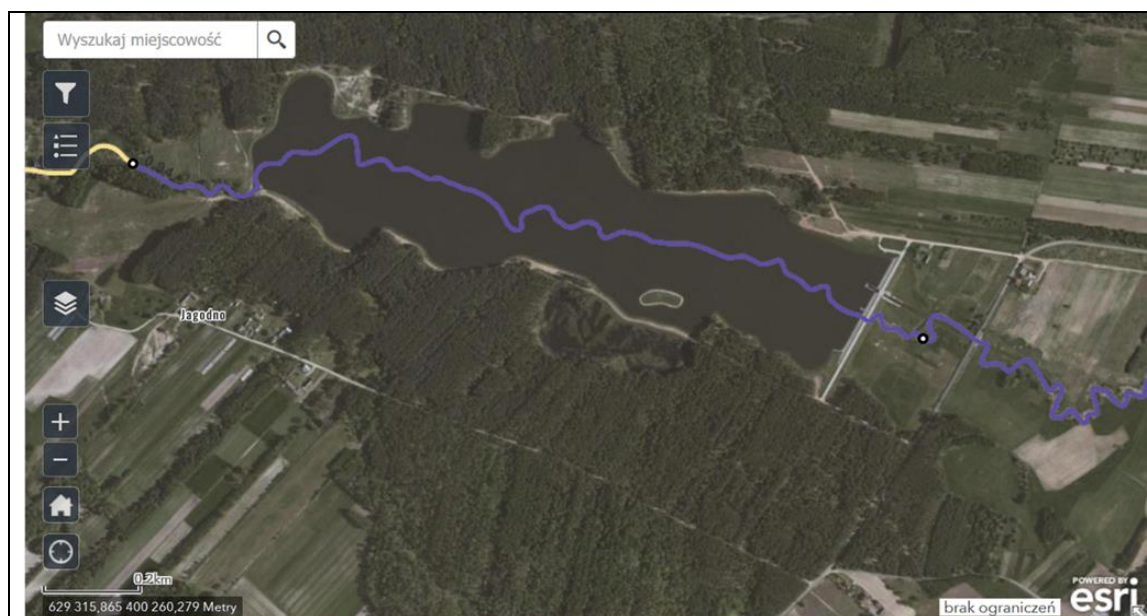
Rycina 3. Przykład niewłaściwie zaplanowanej i zrealizowanej inwestycji finansowanej ze środków PROW 2007-13 - rzeka Moszczanka (woj. łódzkie)⁵.

⁴ Źródło: Piech i Kisiel, 2010.

⁵ Źródło: archiwum Fundacji WWF Polska.

Rycina 4. Przykłady niewłaściwie zaplanowanej i zrealizowanej inwestycji finansowanej ze środków PROW 2007-2013 - rzeka Bystra (woj. lubelskie)⁶.

Rycina 5. Przykład niewłaściwie zaplanowanej i zrealizowanej inwestycji finansowanej ze środków Regionalnych Programów Operacyjnych: zbiornik retencyjny o charakterze rekreacyjnym wybudowany pod pretekstem ochrony przed powodzią na odcinku rzeki o bardzo wysokim poziomie naturalności koryta i doliny (najwyższa klasa stanu hydromorfologicznego) – rzeka Wiązownica (woj. mazowieckie).⁷

⁶ Źródło: archiwum Fundacji WWF Polska.

⁷ Źródło: archiwum Fundacji WWF Polska.

CEL OPRACOWANIA I UZASADNIENIE POTRZEBY JEGO WYKONANIA

Celem opracowania jest przeprowadzenie wstępnej eksperckiej oceny oddziaływania na środowisko przedsięwzięć hydrotechnicznych, których finansowanie będzie pochodziło ze środków Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014–2020. Uzasadnieniem dla przeprowadzenia takiej oceny są opisane wyżej dotychczasowe negatywne doświadczenia z wykorzystaniem środków programu PROW na inwestycje hydrotechniczne oraz poważne wątpliwości, jakie budzi metodyka wyboru przedsięwzięć do finansowania z PROW 2014–2020, wymienionych w opracowanym przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi (MRiRW) dokumencie o nazwie „Załącznik do uchwały nr 1 z dnia 27.01.2023 r. Zespołu powołanego do zaopiniowania operacji typu "Zarządzanie zasobami wodnymi" realizowanych w ramach poddziałania "Wsparcie na inwestycje związane z rozwojem, modernizacją i dostosowywaniem rolnictwa i leśnictwa" objętego PROW na lata 2014-2020". Dokument ten zawiera tabelaryczne zestawienie 195 przedsięwzięć nazwanych zadaniami, wraz z punktacją przyznaną tym przedsięwzięciom przez zespół ekspertów powołanych przez MRiRW, zgodnie z metodyką oceny opracowaną przez Instytut Technologiczno-Przyrodniczy – PIB (ITP, 2023). Do hierarchizacji zadań brano pod uwagę następujące kryteria:

- K1 Ocena zasadności wg opisu: od 1 do 10
- K2 Przyrost retencji, tys. m³
- K3 Jednostkowy koszt przyrostu retencji, zł/ m³
- K4 Obszar oddziaływania na grunty rolne, ha
- K5 Jednostkowy koszt oddziaływania na grunty, zł/ ha
- K6 Czy jest spółka wodna? 0 Nie; 1 Tak

Punktacja (ranking zadania) decydował o przyznaniu danemu zadaniu finansowania ze środków PROW 2014–2020, przy czym eksperci wskazywali, że przy wyborze przedsięwzięć do finansowania należy kierować się hierarchią zadania, jak również ilością dostępnymi środkami finansowymi.

W opinii POE takie podejście metodyczne jest zasadniczo błędne i szkodliwe, ponieważ jest sprzeczne z jedną z pryncypialnych zasad wydatkowania środków z funduszy Wspólnej Polityki Rolnej na działania nakierowane za zapewnienie bezpieczeństwa żywnościowego: z zasadą poszanowania potrzeb ochrony i poprawy stanu środowiska naturalnego. W naszym przekonaniu nieakceptowalne jest oparcie decyzji o przyznaniu finansowania zadaniom wyłącznie na kryteriach bazujących na wskaźnikach retencjonowania wody bez uwzględnienia środowiskowych skutków retencjonowania oraz bez podjęcia próby osiągnięcia efektu synergii działań nakierowanych na zapewnienie bezpieczeństwa żywnościowego z działaniami nakierowanymi na poprawę stanu środowiska i przeciwdziałanie zmianie klimatu. Ponadto tak zawężone kryteria oceny zadań pomijają istotny aspekt bezpieczeństwa żywnościowego jakim jest ochrona i odbudowa populacji gatunków ryb o znaczeniu gospodarczym, zwłaszcza populacji gatunków ryb wędrownych.

W opinii POE decyzja o finansowaniu zadania powinna być wypadkową analizy ekonomicznej efektywności przedsięwzięcia oraz kompleksowej oceny jego skutków środowiskowych, z uwzględnieniem pełnej analizy wariantów i wyboru optymalnego sposobu realizacji planowanego przedsięwzięcia. Analiza wariantów powinna doprowadzić do wyboru wariantu najmniej szkodliwego dla środowiska, a także dostarczyć argumentów na rzecz ewentualnego odstąpienia od realizacji zadania, jeśli okazałoby się, że jego oddziaływanie na środowisko jest bardzo silne, niemożliwe do zredukowania bądź kompensacji.

Należy podkreślić, że okolicznością sprzyjającą realizacji zadań nieefektywnych dla zarządzania ryzykiem suszy, nadmiernie kosztownych i negatywnie wpływających na środowisko jest fakt, że zadania te mają być finansowe z niewydatanych terminowo środków z PROW 2014-2020. Będzie to stwarzało presję na jak najszybsze wydatkowanie znacznych środków, skutkującą między innymi upraszczaniem lub całkowitym pominięciem procedur wariantowania przedsięwzięcia w kontekście jego oddziaływania na środowisko oraz pełnych ocen oddziaływania na środowisko, czego końcowym rezultatem będzie degradacja ekosystemów wodnych na skalę porównywalną z degradacją rzek i potoków, jaka była konsekwencją realizacji przedsięwzięć finansowanych ze środków PROW 2007-2013.

Wobec powyższego, POE uznały, że ze względu na poważne ryzyko wystąpienia wielkoobszarowej degradacji ekosystemów wodnych i niewłaściwego wykorzystania środków publicznych, konieczne jest przeprowadzenie wstępnej eksperckiej oceny oddziaływania na środowisko (screeningu) 195 przedsięwzięć (zadań) planowanych do sfinansowania ze środków PROW 2014-2020. Wyniki wstępnej oceny powinny odpowiedzieć na pytanie czy w przypadku tych przedsięwzięć będziemy mieli do czynienia z powtórzeniem podobnych błędów, jakie popełniono finansując z środków PROW 2007-2013 pozabawione merytorycznego uzasadnienia, bardzo kosztowne i silnie negatywnie oddziałujące na środowisko inwestycje, czy też będzie można uznać, że lista zawiera przedsięwzięcia zasadne, o najwyżej neutralnym lub nawet pozytywnym wpływie na środowisko, harmonijnie godzące potrzeby gospodarcze z potrzebami poprawy stanu wód oraz przeciwdziałania skutkom zmiany klimatu.

METODYKA

Niniejsze opracowanie, sygnowane przez POE, mające charakter wstępnej eksperckiej oceny oddziaływania na środowisko (screeningu), opiera się na analizie informacji zawartych we wzmiankowanym wyżej, opracowanym przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi (MRiRW) dokumencie: „Załącznik do uchwały nr 1 z dnia 27.01.2023 r. Zespołu powołanego do zaopiniowania operacji typu "Zarządzanie zasobami wodnymi" (...) objętego PROW na lata 2014-2020", przedstawiających listę 195 przedsięwzięć. W dokumencie tym (zał. 1) przedsięwzięcia te są zwane zadaniami. W dalszej części niniejszego opracowania dla tych przedsięwzięć również będzie używane określenie „zadanie”. Każde z tych 195 planowanych zadań będzie realizowane poprzez wykonanie jednego lub więcej przedsięwzięć hydrotechnicznych, które mogą polegać na wykonaniu nowej budowli bądź urządzenia hydrotechnicznego (np. jazu piętrzącego wodę w korycie ciekłu) albo na odtworzeniu lub remoncie starych budowli i urządzeń.

Niniejsza wstępna ekspercka ocena oddziaływania na środowisko polegała na analizie zawartego w zestawieniu 195 zadań opisu danego zadania - jego zakresu i lokalizacji. Pierwszym etapem analizy było ustalenie generalnego rodzaju przedsięwzięcia hydrotechnicznego (lub przedsięwzięć), które zostaną zrealizowane w ramach wykonania danego zadania. Każdemu z generalnych rodzajów przedsięwzięcia hydrotechnicznego przypisano jakościową ocenę spodziewanego oddziaływania na środowisko, w zakresie od pozytywnego wpływu na środowisko po silny negatywny wpływ. Dla każdego z wyróżnionych generalnych rodzajów przedsięwzięcia hydrotechnicznego określono również charakter głównych negatywnych oddziaływań na środowisko.

Kolejnym etapem było ustalenie nazwy ciekłu lub cieków, na których zadanie będzie realizowane lub na które będzie bezpośrednio wpływało. Następnie ustalano nazwę Jednolitej Części Wód Powierzchniowych rzecznych (aJCWPr), w obrębie której będzie realizowane zadanie, z rozróżnieniem czy zadanie będzie zlokalizowane na ciekłu głównym w aJCWPr czy na innym ciekłu w zlewni tej aJCWPr.

Jako dodatkowe informacje wspomagające ocenę wpływu danego zadania na osiągnięcie dobrego stanu wód zgodnie z wymogami Ramowej Dyrektywy Wodnej, wykorzystano ocenę stanu hydromorfologicznego cieku głównego w aJCWPr (Jusik i in., 2023) oraz ocenę poziomu zagrożenia suszą rolniczą na obszarze zlewni aJCWPr.

WYNIKI OCENY I ICH INTERPRETACJA

W przypadku 16 zadań (8%) ich opis był za mało precyzyjny, aby można było zaliczyć je do któregoś z głównych rodzajów przedsięwzięcia hydrotechnicznego. Natomiast w przypadku 179 zadań (92% wszystkich zadań) opis zakresu tych zadań umożliwił ich zaliczenie do jednego z 11 wyróżnionych rodzajów przedsięwzięć hydrotechnicznych (tab. 1, ryc. 6). W ramach pojedynczego zadania zaplanowano zwykle realizację 1 przedsięwzięcia hydrotechnicznego. W przypadku 10 zadań zaplanowano realizację 2 rodzajów przedsięwzięć hydrotechnicznych, np. regulacje koryta cieku i wykonanie budowli piętrzących wodę w korycie. W ramach realizacji tych 179 zadań zaplanowano wykonanie łącznie 189 przedsięwzięć hydrotechnicznych, wśród których dominują przedsięwzięcia hydrotechniczne silnie negatywnie oddziałujące na środowisko – na stan ekosystemu rzeczno. Wykonanie wszystkich 195 zadań będzie się wiązało z wykonaniem co najmniej 205 przedsięwzięć hydrotechnicznych.

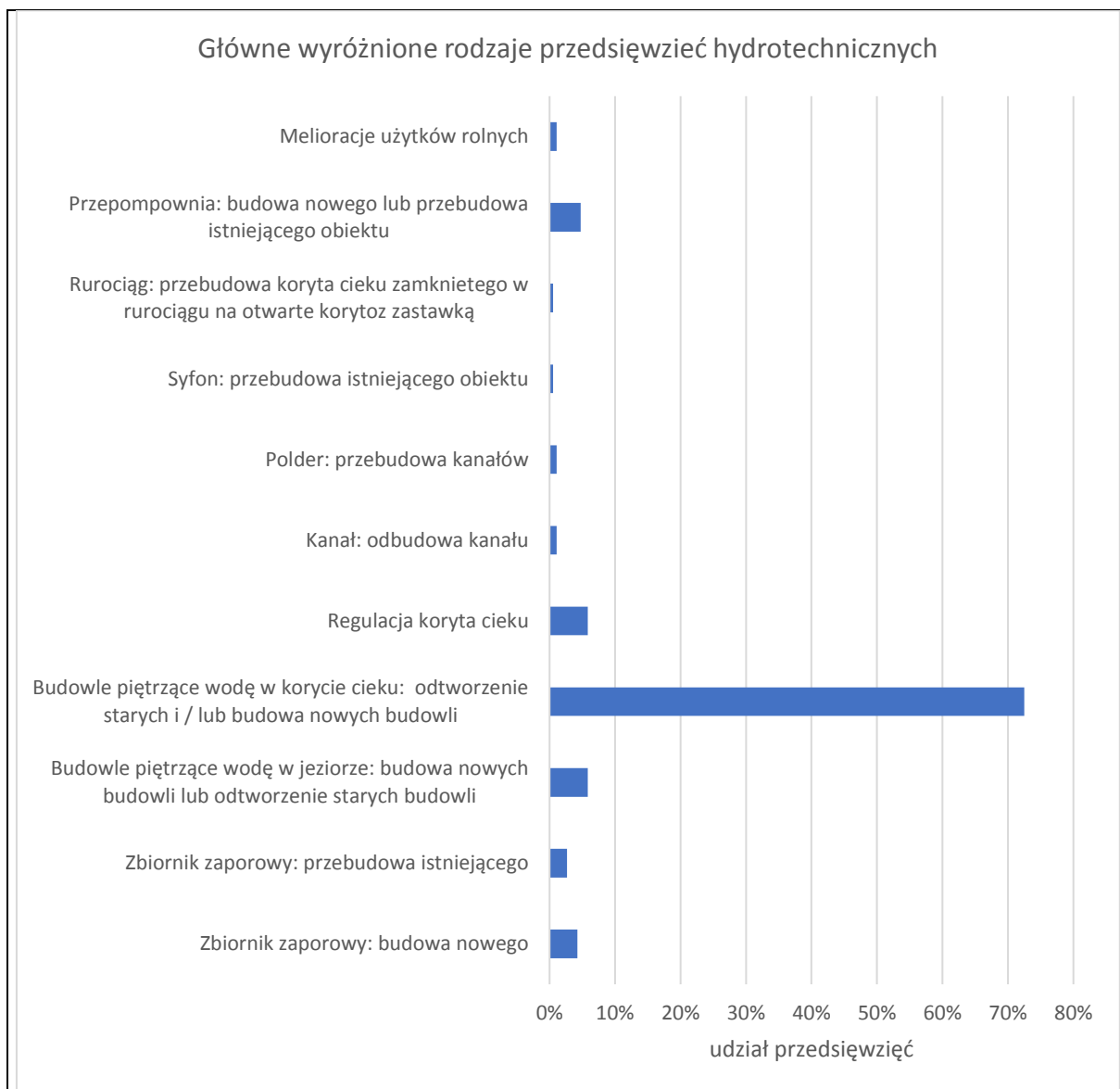
Wśród przedsięwzięć hydrotechnicznych największy udział mają budowle piętrzące wodę w korycie cieku - 137 przedsięwzięć (72% wszystkich zidentyfikowanych przedsięwzięć hydrotechnicznych). Jest to rodzaj przedsięwzięcia hydrotechnicznego silnie negatywnie wpływającego na środowisko. Wśród przedsięwzięć o silnym negatywnym wpływie na środowisko występują również regulacje koryta cieku oraz budowa zbiorników zaporowych (po 8 przedsięwzięć, po 6%). Zaledwie jedno przedsięwzięcie hydrotechniczne będzie pozytywnie oddziaływało na środowisko: jest to przebudowa koryta cieku zamkniętego w rurociąg na otwarte koryto. W przypadku pozostałych przedsięwzięć hydrotechnicznych można oczekiwać potencjalnie negatywnego wpływu na środowisko.

Wśród głównych rodzajów spodziewanego negatywnego oddziaływania wyróżnionych przedsięwzięć hydrotechnicznych na środowisko dominują: przerwanie lub pogorszenie ciągłości ekologicznej cieku oraz pogorszenie stanu hydromorfologicznego koryta cieku - łącznie 95% przypadków (tab. 2).

Godny odnotowania jest również fakt, że wśród rodzajów przedsięwzięć hydrotechnicznych przeznaczonych do sfinansowania ze środków PROW 2014-2020 brak jest przedsięwzięć nakierowanych na modernizację dysfunkcyjnych systemów melioracyjnych umożliwiającą zatrzymywanie wody w tych systemach, a więc przedsięwzięć pozytywnie wpływających na efektywność zarządzania ryzykiem suszy rolniczej i jednocześnie pozytywnie wpływających na środowisko.

Tabela 1. Główne wyróżnione rodzaje przedsięwzięć hydrotechnicznych planowanych do realizacji w ramach wykonania 195 zadań przeznaczonych do sfinansowania ze środków PROW 2014-2020 i ich spodziewane oddziaływanie na środowisko - na stan ekosystemów wodnych i związanych z nimi siedlisk i gatunków.

Lp.	Główny rodzaj przedsięwzięcia hydrotechnicznego	Liczba przedsięwzięć	%	Spodziewane oddziaływanie na środowisko
1	Zbiornik zaporowy: budowa nowego	8	4%	silne negatywne
2	Zbiornik zaporowy: przebudowa istniejącego	5	2%	potencjalnie silne negatywne
3	Budowle piętrzące wodę w jeziorze: budowa nowych budowli lub odtworzenie starych budowli	11	6%	potencjalnie negatywne
4	Budowle piętrzące wodę w korycie ciek: odtworzenie starych i / lub budowa nowych budowli	137	68%	silne negatywne
5	Regulacja koryta ciek	11	4%	silne negatywne
6	Kanał: odbudowa kanału	2	1%	potencjalnie negatywne
7	Polder: przebudowa kanałów	2	1%	potencjalnie negatywne
8	Syfon: przebudowa istniejącego obiektu	1	1%	potencjalnie neutralne
9	Rurociąg: przebudowa koryta ciek zamkniętego w rurociągu na otwarte koryto z zastawką	1	1%	pozytywne
10	Przepompownia: budowa nowego lub przebudowa istniejącego obiektu	9	5%	potencjalnie negatywne
11	Melioracje użytków rolnych	2	1%	potencjalnie negatywne
12	Rodzaj przedsięwzięcia hydrotechnicznego niemożliwy do klasyfikacji	16	8%	potencjalnie negatywne
	Razem przedsięwzięć hydrotechnicznych	205	100%	

Rycina 6. Udział procentowy poszczególnych głównych rodzajów przedsięwzięć hydrotechnicznych w całkowitej liczbie przedsięwzięć hydrotechnicznych planowanych do finansowania ze środków PROW 2014-2020. N=189 przedsięwzięć hydrotechnicznych.

Tabela 2. Podsumowanie wyników screeningu: wstępna ocena charakteru negatywnego oddziaływania na środowisko 189 przedsięwzięć hydrotechnicznych planowanych do finansowania ze środków PROW 2014-2020

Spodziewane główne negatywne oddziaływanie przedsięwzięcia hydrotechnicznego na ekosystem ciek... u	Liczba przypadków negatywnych oddziaływań	%
Przerwanie lub pogorszenie ciągłości ekologicznej ciek... u	123	46%
Pogorszenie stanu hydromorfologicznego koryta ciek... u	130	49%
Zastąpienie środowiska rzeczno-stawowym	8	3%
Zmniejszenie naturalnej retencji	4	2%
Razem przypadków negatywnego oddziaływania	265⁸	100%

⁸ Jedno przedsięwzięcie hydrotechniczne może mieć więcej niż jedno główne negatywne oddziaływanie na środowisko, w związku z czym liczba przypadków spodziewanych negatywnych oddziaływań na środowisko jest większa niż liczba planowanych przedsięwzięć hydrotechnicznych.

Planowane dofinansowania ze środków PROW 2014-2020 195 zadań dotyczy 142 cieków. Wykaz tych cieków przedstawia załącznik 2. W większości przypadków (118 cieków, 83% wszystkich cieków) na jednym cieku zlokalizowane jest jedno zadanie. W przypadku 17 cieków na jednym cieku zlokalizowane są 2 zadania, a w przypadku siedmiu cieków więcej niż 2, a maksymalnie 9 zadań.

Rozdzielenie planowanych zadań na jednym cieku na odrębne zadania może być podyktowane względami praktycznymi, np. ułatwienie oceny zasadności zadania i ułatwienie jego przyszłej realizacji. Należy jednak zwrócić uwagę na to, że z punktu widzenia zasad wykonywania ocen oddziaływania na środowisko, przypadki takie jak ten, w którym na jednym cieku (Nerze) planowane jest zrealizowanie 9 odrębnych zadań, mają również charakter tak zwanego „salami slicing” (kawałkowania zadania), to jest procedury polegającej na unikaniu konieczności przeprowadzenia skumulowanej oceny oddziaływania na środowisko wszystkich zadań zaplanowanych na jednym cieku. Tego typu podejście generalnie skutkuje заниzeniem oceny natężenia negatywnego oddziaływania na środowisko zadań (przedsięwzięć hydrotechnicznych) i stanowi naruszenie przepisów tzw. dyrektyw ocenowych. W tym kontekście trzeba podkreślić, że w opisie zadań często używane jest określenie w rodzaju „odtworzenie budowli piętrzących wodę”. Może to wskazywać na tendencję do unikania pełnych ocen oddziaływania na środowisko takich zadań, traktowanych jako remonty. W rzeczywistości odtworzenie budowli piętrzących, które w wielu przypadkach są na tyle zniszczone, że nie stanowią już bariery migracyjnej dla ryb i innych organizmów, może doprowadzić do bardzo poważnego zaburzenia ciągłości ekologicznej cieku. W związku z tym potraktowanie takich zadań jako remontu również będzie naruszeniem przepisów dyrektyw ocenowych.

Zlokalizowanie zadania w obrębie aJCWPr okazało się możliwe w przypadku 139 zadań i 90 aJCWPr (tab. 3, ryc. 7). Większość z planowanych zadań (76%) zlokalizowana jest na cieku głównym w aJCWPr. Zatem, zważywszy wzmiankowane wyżej dominujące silne negatywne oddziaływanie na środowisko przedsięwzięć hydrotechnicznych realizowanych w ramach tych zadań, można się spodziewać, że w co najmniej 90 aJCWPr ich realizacja będzie miała bezpośredni negatywny wpływ na osiągnięcie dobrego stanu wód wymaganego przez Ramową Dyrektywę Wodną.

85% planowanych zadań jest zlokalizowana na ciekach głównych, których stan hydromorfologiczny jest poniżej stanu dobrego (tabela 4). Oznacza to, że realizacja w tych aJCWPr przedsięwzięć hydrotechnicznych o silnym negatywnym wpływie na środowisko pogłębi już istniejącą silną presję hydromorfologiczną, utrudniając tym samym doprowadzenie tych cieków do poziomu stanu hydromorfologicznego niezbędnego do zrealizowania środowiskowych celów Ramowej Dyrektywy Wodnej, czyli osiągnięcia dobrego stanu i potencjału ekologicznego wód płynących. Zaniepokojenie budzi fakt, że przedsięwzięcia hydrotechniczne silnie negatywnie oddziałujące na środowisko planowane są również na ciekach w dobrym i bardzo dobrym stanie hydromorfologicznym, czyli takich, w których presja hydromorfologiczna nie stanowi obecnie bariery dla osiągnięcia dobrego stanu wód (tab. 5). W przypadku takich cieków realizacja przedsięwzięć hydrotechnicznych może obniżyć stan hydromorfologiczny cieku do poziomu, przy którym osiągnięcie dobrego stanu ekologicznego wód stanie się niemożliwe. Trzeba również podkreślić, że w przypadku cieków o bardzo dobrym stanie hydromorfologicznym należałoby unikać realizacji jakichkolwiek przedsięwzięć hydrotechnicznych pogarszających ich stan, gdyż cieki te należą do zaledwie 10% liczby krajowych cieków cechujących się tak dobrze zachowanym stanem hydromorfologii i związanym z nim unikatowymi walorami przyrodniczymi i krajobrazowymi. Cieki te, będące ostojami bioróżnorodności związanej z ekosystemami wodnymi, powinny być objęte szczególną ochroną, w tym ochroną prawną.

Większość planowanych zadań jest zlokalizowanych w zlewniach aJCWPr charakteryzujących się bardzo wysokim poziomem zagrożenia suszą rolniczą. Udział takich zlewni wśród wszystkich zlewni, w których planowane są zadania przeznaczone do finansowania ze środków PROW 2014-2020 jest wyższy niż udział tej kategorii zagrożenia suszą w zlewniach aJCWPr w skali kraju (tab. 6, ryc. 8). W tym kontekście należy zaznaczyć, że o ile w takich zlewniach zasadne jest realizowanie przedsięwzięć nakierowanych na zwiększenie retencji wód, nie oznacza to automatycznie konieczności realizowania przedsięwzięć hydrotechnicznych z zakresu tak zwanej szarej infrastruktury – silnie szkodliwych dla środowiska i jednocześnie zwykle mało efektywnych w zarządzaniu ryzykiem suszy. Poprawę retencji w takich zlewniach można uzyskać alternatywnymi, bardziej przyjaznymi dla środowiska metodami z zakresu renaturyzacji rzek i ich dolin, zwiększenia retencji krajobrazowej, glebowej, itp. oraz z zastosowaniem wzmiankowanych wyżej działań nakierowanych na zatrzymywanie wody w dysfunkcyjnych systemach rowów melioracyjnych, a także w systemach drenarskich powszechnie występujących w Polsce na obszarach gruntów ornych.

W zależności od tego jakimi środkami technicznymi woda jest retencjonowana, przedsięwzięcie może mieć pozytywny wpływ na środowisko, ale może również mieć wpływ bardzo silnie negatywny. Jednakże w kręgach inżynierów wodnych i pracowników instytucji zarządzających wodami w naszym kraju wydaje się panować powszechne przekonanie, że w obliczu powtarzających się coraz częściej epizodów susz, retencjonowanie wody, niezależnie od metod retencji i warunków środowiskowych, jest bezwarunkowo dobre. Przy czym generalnie nie jest doceniany wielki i wciąż niewykorzystany potencjał glebowej retencji wód, który w ocenie MRiRW wynosi co najmniej ok. 1 mld m³ wody (Dobrzyńska, Dembek (red), 2020). Jednocześnie przeceniana jest skuteczność retencji zbiornikowej i tzw. korytovej, która w praktyce ma niewielkie znaczenie dla rozwiązania problemu suszy ze względu na ograniczone przestrzennie pozytywne oddziaływanie, wynikające między innymi z technicznych problemów związanych z transportem wody dla potrzeb ewentualnych nawodnień i jego wysokim kosztem. W podejściu do problemu suszy w rolnictwie powszechnie ignorowana jest generalna zasada skutecznego rozwiązywania problemów: aby rozwiązać problem trzeba usunąć jego główne przyczyny a nie jedynie zajmować się skutkami, czyli najpierw trzeba powstrzymać niekontrolowany odpływ wód z setek tysięcy km bieżących rowów melioracyjnych i z systemów drenarskich oraz odbudować utraconą retencję glebową i krajobrazową, a dopiero w ostateczności retencjonować wodę w zbiornikach budowanych na rzekach dla potrzeb nawodnień. Należy wyraźnie podkreślić, że próba poprawy bilansu wodnego zlewni poprzez działania z zakresu tzw. retencji korytovej lub retencji zbiornikowej jest bardzo złudna, ponieważ zakłada retencjonowanie wód w końcowym odbiorniku wody jakim jest rzeka czyli ostatnim elemencie systemu, który odprowadza wodę ze zlewni. Jest to proces nieefektywny pod wszystkimi względami (celu ochrony przed suszą czy powodzią, ekonomii i środowiska), ponieważ wodę należy zatrzymać na obszarze całej zlewni w taki sposób aby ograniczyć jej szybki odpływ do cieku głównego danej zlewni wykorzystując ją do celów zarówno rolniczych jak i przyrodniczych oraz innych celów, w zależności od potrzeb w danej zlewni.

Przekonanie o bezwarunkowo pozytywnych efektach wszystkich metod retencjonowania wody wydaje się być szczególnie silnie zakorzenione w odniesieniu do zbiorników retencyjnych budowanych na rzekach oraz tak zwanej retencji korytovej, polegającej na odtwarzaniu starych budowli piętrzących wodę w korytach cieków (jazów) lub wykonywaniu nowych budowli piętrzących. Jednakże budowle podnoszące poziom wody w korycie cieku cechują się licznymi negatywnymi oddziaływaniami na ekosystem rzeczny, gdyż stanowią barierę dla sezonowych i tarłowych migracji ryb i innych organizmów wodnych nawet, jeżeli wyposażone są w przepławkę. Budowle takie powodują również spowolnienie nurtu skutkujące zaburzeniem transportu sedymentów w korycie rzeki i innymi negatywnymi zmianami ekosystemu rzeki, takimi jak zmiany parametrów fizykochemicznych wody rzeki na sprzyjające powstawaniu zakwitów glonów, w tym zakwitów ichtiotoksycznych. Budowle piętrzące powodują

zmianę składu gatunków roślin i zwierząt występujących w rzece, sprzyjając występowaniu obcych gatunków inwazyjnych.

Należy przypomnieć, że budowle piętrzące wodę w korytach cieków i inne sztuczne przegrody poprzeczne w korytach stanowią jedno z najważniejszych przyczyn wymierania w Polsce i w innych krajach wędrorny gatunków ryb i minogów, z których wiele są to gatunki o szczególnym znaczeniu dla bezpieczeństwa żywnościowego, na przykład ryby łososiowate. Szczegółowa analiza sytuacji śródlądowych gatunków ryb na świecie (Hughes 2021) wykazała, że od roku 1970 liczebność populacji gatunków ryb wędrornych spadła średnio o 76%. Spadek ten był najsilniej zaznaczony w Europie i wyniósł aż 93%. Podstawową przyczyną tego trendu jest utrata ciągłości ekologicznej europejskich rzek. Analiza przeprowadzona w ramach międzynarodowego projektu AMBER, w którym Polskę reprezentował Instytut Rybactwa Śródlądowego – PIB, wykazała, że na europejskich rzekach istnieje ponad 1 mln barier dla wędrówki ryb, które negatywnie wpływają również na liczne gatunki ryb ogólnie uznawane za osiadłe. Są to głównie budowle piętrzące wodę, w tym zbiorniki zaporowe, zapory przeciwrumowiskowe i przeprawy drogowe (Belletti i in. 2020). Problem zaburzonej ciągłości ekologicznej cieków jest równie silnie zaznaczony w Polsce. Przedsięwzięcia z zakresu retencji korytowej, takie jak te zaplanowane do finansowania ze środków PROW 2014-2020, ten problem jeszcze bardziej pogłębią.

Spowolnienie odpływu wody pogłębianymi od lat ciekami jest działaniem koniecznym dla poprawy retencji wody w krajobrazie. Wcięte głęboko koryta cieków powodują obniżenie bazy drenującej i przyspieszony odpływ wody z całej zlewni. Jednak spowolnienie odpływu powinno być realizowane przy pomocy innych metod niż budowa punktowych urządzeń piętrzących – czyli np. poprzez umieszczenie rumoszu drzewnego w korycie cieku, czy tworzenie ramp lub pochylni dennych (tzw. bystrotoków)

Przemawia za tym także ochrona zasobów ryb - podstawowy podręcznik na temat udrażniania cieków dla wędrówki ryb opublikowany przez FAO (Anonim, 2016) zaleca, żeby jazy piętrzące wodę w korytach cieków usuwać (najbardziej skuteczny sposób odtworzenia drożności ekologicznej cieku) lub zamieniać na rampy lub pochylnie denne (tzw. bystrotoki) zajmujące całą szerokości cieku. 137 przedsięwzięć hydrotechnicznych przeznaczonych do finansowania z PROW 2014-2020 (odtworzenie starych i / lub budowa nowych budowli piętrzących wodę w korycie cieku) pozostaje w sprzeczności z tymi rekomendacjami.

Negatywny wpływ na środowisko zbiorników retencyjnych budowanych na rzekach jest jeszcze silniejszy niż w przypadku retencji korytowej. Na ogół jest on wiązany głównie z utratą siedliska rzeczno i powstaniem trudnej, a czasami wręcz niemożliwej do pokonania bariery migracyjnej dla ryb i innych zwierząt. Natomiast zwykle pomijany jest wpływ zbiorników retencyjnych na pogłębianie problemu suszy: powodowanie przesuszenia doliny rzeki na długim odcinku poniżej budowli piętrzącej wodę w zbiorniku wskutek ograniczenia naturalnych zalewów w dolinie, czego najlepszymi polskimi przykładami są zbiornik Siemianówka na Narwi, Sulejowski na Pilicy i Jeziorsko na Warcie.

Tabela 3. Lokalizacja zadań planowanych do finansowania ze środków PROW 2014-2020 na ciekach w obrębie Jednolitych Części Wód Powierzchniowych rzecznych (aJCWPr).

Zadania zlokalizowane z dokładnością do aJCWPr	Liczba zadań	%
Na cieku głównym w aJCWPr	106	76%
Poza ciekami głównymi w aJCWPr	33	24%
Razem zadań	139	100%

Tabela 4. Stan hydromorfologicznych cieków głównych w Jednolitych Częściach Wód Powierzchniowych rzecznych (aJCWPr), na których planuje się wykonanie 106 zadań finansowanych ze środków PROW 2014-2020.

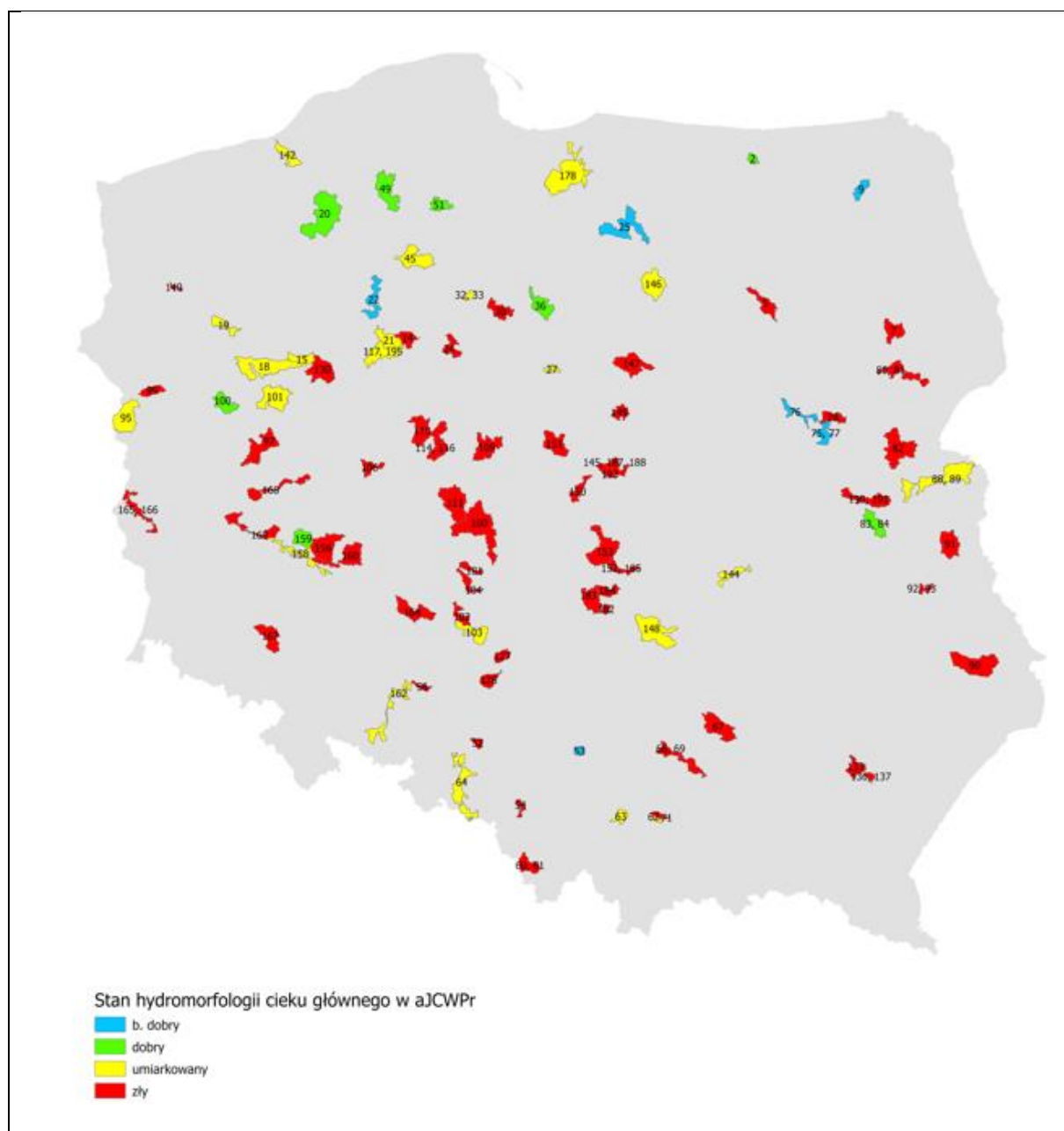
Klasy stanu wyznaczone na podstawie kameralnego Hydromorfologicznego Indeksu Rzecznego (Jusik i in., 2023)

Klasa stanu hydromorfologicznego cieku	Liczba zadań	%
bardzo dobry	7	7%
dobry	9	8%
umiarkowany	25	24%
zły	65	61%
Razem zadań	106	100%

Tabela 5. Zadanie obejmujące przedsięwzięcia hydrotechniczne o spodziewanym silnym negatywnym wpływie na środowisko zlokalizowane na ciekach głównych w aJCWPr o bardzo dobrym lub dobrym stanie hydromorfologicznym.

Wk_mod – multimetriks o wartości od 0 do 1, będący podstawą kameralnej oceny stanu hydromorfologicznego cieku głównego w aJCWPr (wg. Jusik i in., 2023).

Lp. zadania	RZGW	Nazwa zadania	nazwa aJCWPr	Wk_mod	Stan hydromorfologii cieku głównego w aJCWPr
53	Gliwice	Zwiększenie zdolności retencyjnej zlewni Strumień Będowski poprzez budowę budowli piętrzących na c. Strumień Będowski w km 5+7807+350 i c. Mokrznia (p. Będowski) w km 3+790-4+420 w m. Niegowonice w gm. Łazy, pow. zawierciański i w m. Dąbrowa Górnicza, woj. śląskie	Strumień Będowski	0,94	bardzo dobry
9	Białystok	Budowa stopni wodnych na rzece Lega w km 42+000 - 44+200 wraz z odbudową umocnień brzegowych rzeki Lega	Lega od jez. Olecko Małe do jez. Selmęt Wielki	0,93	bardzo dobry
75	Lublin	Zwiększenie zdolności retencyjnej zlewni rzeki Liwiec poprzez odbudowę budowli piętrzącej w km 51+560	Liwiec od Kostrzynia do Dopływu z Zalesia	0,90	bardzo dobry
20	Bydgoszcz	Budowa budowli stabilizującej na wypływie Gwdy z jeziora Wielimie	Gwda do Dołgi	0,87	dobry
36	Gdańsk	Zwiększenie zdolności retencyjnych jeziora Frydek poprzez budowę nowej budowli piętrzącej	Struga Wąbrzeska	0,81	dobry
2	Białystok	Budowa dwóch zbiorników retencyjnych na rzece Struga Rawa w miejscowości Garbno, gm. Korsze	Rawa	0,70	dobry

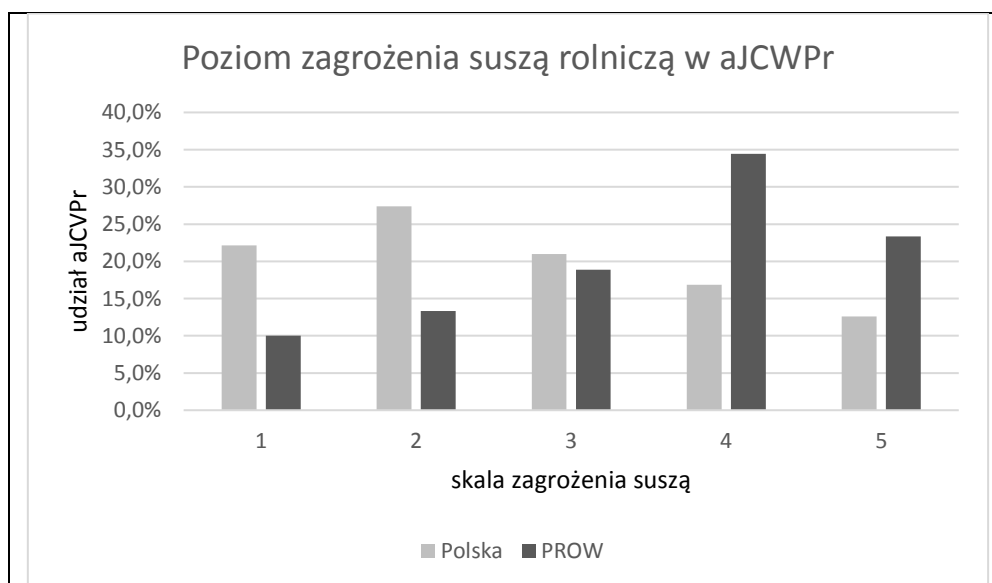
Rycina 7. Rozmieszczenie i stan hydromorfologicznych 90 Jednolitych Części Wód Powierzchniowych rzecznych (aJCWPr), w których na ciekach głównych planuje się wykonanie 106 zadań finansowanych ze środków PROW 2014-2020.

Na ilustracji przedstawiono zlewnie aJCWPr. Cyfry przy zlewni odpowiadają liczbie porządkowej zadania z listy zadań wymienionych w zał. 1. Klasy stanu cieku głównego w aJCWPr wyznaczone na podstawie kameralnego Hydromorfologicznego Indeksu Rzecznego (Jusik i in., 2023)

Tabela 6. Poziom zagrożenia suszą rolniczą w 90 zlewniach aJCWPr, w których na ciekach głównych planuje się wykonanie 106 zadań finansowanych ze środków PROW 2014-2020.

Poziom zagrożenia suszą rolniczą przedstawiono w pięciostopniowej skali opartej na procentowym udziale w powierzchni zlewni aJCWPr zsumowanej powierzchni obszarów bardzo i ekstremalnie zagrożonym suszą rolniczą⁹. Poziom 1 - zerowy udział powierzchni obszarów bardzo i ekstremalnie zagrożonym suszą rolniczą (niski poziom zagrożenia); poziom zagrożenia 2 (umiarkowany), 3 (wysoki), 4 (bardzo wysoki) i 5 (ekstremalnie wysoki) – udział powierzchni obszarów bardzo i ekstremalnie zagrożonym suszą rolniczą wynoszący odpowiednio $> 0\% \leq 25\%$, $> 25\% \leq 50\%$, $> 50\% \leq 75\%$, $> 75\%$.

	Poziom zagrożenia suszą rolniczą w zlewni aJCWPr					Razem
	1	2	3	4	5	
Liczba aJCWPr	9	12	17	31	21	90
%	10%	13%	19%	34%	23%	100%

Rycina 8. Poziom zagrożenia suszą rolniczą w 90 zlewniach aJCWPr, w których na ciekach głównych planuje się wykonanie 106 zadań finansowanych ze środków PROW 2014-2020, na tle poziomu zagrożenia suszą we wszystkich zlewniach aJCWPr w Polsce (3117 zlewni).¹⁰ Objaśnienia – patrz tab. 6.

⁹ Źródło: opracowanie własne na podstawie MPHP 10 oraz wektorowej mapy zagrożenia suszą rolniczą z Planu Przeciwdziałania Skutkom Suszy opracowanego na zlecenie KZGW PGW Wody Polskie.

¹⁰ Źródło: opracowanie własne na podstawie MPHP 10 oraz wektorowej mapy zagrożenia suszą rolniczą z Planu Przeciwdziałania Skutkom Suszy opracowanego na zlecenie KZGW PGW Wody Polskie.

WNIOSKI

Wyniki wstępnej oceny oddziaływania na środowisko (screeningu) 195 planowanych zadań, których finansowanie będzie pochodziło ze środków Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014–2020, prowadzą do ogólnego wniosku, iż realizacja tych przedsięwzięć doprowadzi do masowej skali degradacji ekosystemów rzecznych, zbliżonej swoimi rozmiarami do degradacji ok. 1000 km biejących rzek i innych cieków, jaka nastąpiła w wyniku realizacji inwestycji hydrotechnicznych finansowanych ze środków PROW 2007-2013. Realizacja tych 195 zadań może stanowić poważne zagrożenie dla realizacji celów środowiskowych Ramowej Dyrektywy Wodnej w co najmniej 90 aJCWPr oraz może wpłynąć negatywnie na realizację celów innych dyrektyw, w tym Azotanowej i Siedliskowej.

Lista 195 planowanych zadań budzi bardzo poważne wątpliwości co do wyboru środków, którymi ma zostać osiągnięty cel zadań. Charakter tych zadań wskazuje, iż są one bardziej nakierowane na osiągnięcie ilościowych wskaźników retencji wód niż na rzeczywiste zwiększenie efektywności zarządzania ryzykiem suszy, zapewniające osiągnięcie synergii z działaniami podejmowanymi dla osiągnięcia dobrego stanu ekologicznego wód, poprawy zdolności rzek do samooczyszczania się oraz z działaniami na rzecz ochrony siedlisk i gatunków wodnych i zależnych od wód. W przypadku realizacji tych zadań dojdzie do zmarnotrawienia około 1 mld zł ze środków unijnych i krajowych na realizację zadań, których cel w większości przypadków można osiągnąć alternatywnymi, przyjaznymi dla środowiska metodami. Finansowanie tych zadań ze środków PROW 2014-2020 powinno być powstrzymane do czasu przeprowadzenia rzetelnej i transparentnej oceny oddziaływania na środowisko wszystkich planowanych zadań, obejmującej również analizę alternatywnych sposobów osiągnięcia celu zadania.

REKOMENDACJE

W kontekście ryzyka, iż środki w wysokości ok. 1 mld. zł z PROW 2014–2020 przyznane PGW Wody Polskie zostaną niewłaściwie wykorzystane na sfinansowanie zadań obejmujących przedsięwzięcia hydrotechniczne, które spowodują degradację ekosystemów wodnych na masową skalę i pogorszenie stanu ekologicznego rzek, POE sygnujące niniejsze opracowanie postulują:

1. Pilne przeprowadzenie transparentnej, z udziałem ekspertów KE i przedstawicieli POE, szczegółowej weryfikacji listy 195 zadań do realizacji na rzekach i w ich dolinach, przeznaczonych do finansowania z PROW 2014-2020, nakierowanej na usunięcie z tej listy wszystkich przedsięwzięć hydrotechnicznych szkodliwych dla środowiska, które mogą być zastąpione alternatywnymi rozwiązaniami z zakresu retencji naturalnej i zielono-błękitnej infrastruktury;
2. Wykorzystanie zaoszczędzonych w ten sposób środków z PROW 2014-2020 wyłącznie na zadania zwiększające retencję naturalną i sprzyjające poprawie stanu ekologicznego wód, stanu siedlisk i gatunków chronionych prawem oraz sprzyjających ograniczeniu dopływu biogenów do wód powierzchniowych, takie jak:
 - modernizacja dysfunkcyjnych systemów melioracyjnych odwodnieniowo-nawodnieniowych ukierunkowana na umożliwienie im pełnienia funkcji retencionowania wody, połączona z budową urządzeń do wychwytywania biogenów z wód i osadów odprowadzanych przez rowy;
 - budowa sztucznych mokradeł na odprowadzalnikach wód z systemów drenarskich;

- odtwarzanie wzdłuż cieków stref buforowych uformowanych z naturalnej roślinności;
- renaturyzacja osuszonych mokradeł, w tym w szczególności torfowisk;
- renaturyzacja koryt małych rzek w krajobrazie rolniczym wspierająca zdolność rzek do samooczyszczania się i poprawiająca ogólny stan ekosystemu rzeki i związanych z nim siedlisk i gatunków.

SYGNATARIUSZE DOKUMENTU (STAN NA 8 SIERPNIĄ 2023 R.):

1. Koalicja Ratujmy Rzeki
2. Koalicja Rolnictwo dla Przyrody
3. Centrum Ochrony Mokradeł
4. Fundacja EkoRozwoju
5. Fundacja Frank Bold
6. Fundacja Greenmind
7. Fundacja Hektary dla Natury
8. Fundacja WWF Polska
9. Fundacja Zielone Światło
10. Klub Przyrodników
11. Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków
12. Sekcja Przyjaciół Raby PZW Koło Raba
13. Stowarzyszenie ekologiczne Eko –Unia
14. Stowarzyszenie Ekologiczno-Kulturalne Klub Gaja
15. Towarzystwo Przyjaciół Rzek Iny i Gowienicy
16. Zielone Wiadomości

LITERATURA

1. Anonim 2016. Przepławki dla ryb – projektowanie, wymiary i monitoring. Warszawa. Wydawca polskiego tłumaczenia podręcznika: WWF za zgodą FAO.
2. Belletti B. i in. 2020. More than one million barriers fragment Europe's rivers. *Nature*, 588, 7838: 436-441.
3. Biedroń I., Bogdanska-Warmuz R., Borzuchowska J., Dondajewska R., Drożdżal E., Filipczyk J., Furdyna A., Gołdyn R., Grygoruk M., Grześkowiak A., Horska-Schwarz S., Jusik S., Krawczyk D., Krzymiński W., Krzyszczak A., Okrański K., Olszar M., Pawlaczyk P., Popek Z., Prus P., Szałkiewicz E., Wybraniec K., Żak J. 2020. Renaturyzacja wód. Projekt Krajowego programu renaturyzacji wód powierzchniowych. Multiconsult Polska, Kraków.
4. Borek R. i inni (red.) 2020. Ekspertyza Woda w rolnictwie. Koalicja Żywa Ziemia, Warszawa.
5. Dobrzyńska N., Dembek W. (red) 2020. Gospodarowanie wodą w rolnictwie w obliczu susz. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Warszawa.
6. Główny Inspektorat Ochrony Środowiska. 2020. Syntetyczny raport z klasyfikacji i oceny stanu jednolitych części wód powierzchniowych wykonanej za 2019 rok. Warszawa.
7. Grygoruk M., Kasjaniuk A., Kostecka A, Fiedorczyk P., Grygoruk J. 2015. Monitoring prac utrzymaniowych i usuwania skutków powodzi realizowanych przez Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Białymstoku: ocena zgodności działań WZMiUW z prawem unijnym i krajowym, ich konsekwencji dla mieszkańców i środowiska naturalnego oraz podejmowanie interwencji w razie wykrycia nieprawidłowości. Stowarzyszenie Niezależnych Inicjatyw Nasza Natura, raport końcowy. Białystok.
8. Hughes K. i in. 2021. The world's forgotten fishes. WWF, Gland, Switzerland.
9. Instytut Technologiczno-Przyrodniczy - Państwowy Instytut Badawczy. 2023. Metodyka hierarchizacji przedsięwzięć do finansowania w ramach PROW 2014 – 2020. Manuskrypt.
10. Jabłońska E., Kotkowicz M., Manewicz M. 2013. Inwentaryzacja oraz ocena skutków przyrodniczych ingerujących w hydromorfologię rzek prac „utrzymaniowych”. Wstępny Raport WWF Polska, Warszawa (maszynopis).
11. Jusik S., Achtenberg K., Chełstowska W., Gajc B., Gąsior M., Krawczyk D., Nawrocki P., Pędziwiatr K. 2023. Wstępna ocena stanu hydromorfologii Jednolitych Części Wód Powierzchniowych rzecznych na podstawie kameralnej wersji Hydromorfologicznego Indeksu Rzecznego (HIR). Rekomendacje do kalibracji lub modyfikacji obliczeń parametrów stanu hydromorfologicznego wykonanych zgodnie z metodologią HIR w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska. Raport w ramach Inicjatywy „Najcenniejsze rzeki i potoki w Polsce”. Fundacja WWF Polska i Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu, Warszawa – Poznań – Kraków
12. Kotowski W. 2021. Oszacowanie emisji gazów cieplarnianych z użytkowania gleb organicznych w Polsce oraz potencjału ich redukcji. Fundacja WWF Polska. Warszawa.
13. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi. 2023. Załącznik do uchwały nr 1 z dnia 27.01.2023 r. Zespołu powołanego do zaopiniowania operacji typu "Zarządzanie zasobami wodnymi" realizowanych w ramach poddziałania "Wsparcie na inwestycje związane z rozwojem, modernizacją i dostosowywaniem rolnictwa i leśnictwa" objętego PROW na lata 2014-2020.
14. Nawrocki P., Jabłońska E. & Pawlaczyk P., 2014, Podsumowanie i interpretacja wyników raportu: „Inwentaryzacja oraz ocena skutków przyrodniczych ingerujących w hydromorfologię rzek prac ‘utrzymaniowych’ wykonanych na ciekach województw łódzkiego, podkarpackiego, podlaskiego, małopolskiego, mazowieckiego, opolskiego, świętokrzyskiego, warmińsko-mazurskiego, wielkopolskiego, zachodniopomorskiego w latach 2010-2012 – opracowanie w oparciu o ogłoszenia o przetargach zamieszczone na stronach internetowych WZMiUW oraz

wyniki ankiet wysłanych do tych instytucji” oraz uzupełnienia tego raportu o dane z roku 2013. WWF Polska, Warszawa.

15. Nawrocki P., Nieznański P. 2020. Utrzymanie rzek a środowisko i susza. Potrzeba radykalnej zmiany dotychczasowych praktyk gospodarowania wodami na terenach rolniczych. W: Borek i inni red. Ekspertyza „Woda w rolnictwie”. Koalicja Żywa Ziemia. Warszawa
16. Państwowa rada Ochrony Środowiska. 2016. Opinia w sprawie najpilniejszych wyzwań dotyczących ochrony przyrody w Polsce, w roku 2016.
17. Pielech R., Kisiel P. 2010. Prace utrzymaniowe jako zagrożenie dla osiągnięcia środowiskowych celów Ramowej Dyrektywy Wodnej oraz dla funkcjonowania sieci ekologicznej Natura 2000 w Polsce. Raport WWF. Wersja skrócona, czerwiec 2010.

ZAŁĄCZNIKI

1. Lista zadań obejmujących przedsięwzięcia hydrotechniczne, przeznaczonych do finansowania ze środków PROW 2024-2020: „Załącznik do uchwały nr 1 z dnia 27.01.2023 r. Zespołu powołanego do zaopiniowania operacji typu "Zarządzanie zasobami wodnymi" realizowanych w ramach poddziałania "Wsparcie na inwestycje związane z rozwojem, modernizacją i dostosowywaniem rolnictwa i leśnictwa" objętego PROW na lata 2014-2020”.
2. Cieki, na których planuje się wykonanie zadań obejmujących przedsięwzięcia hydrotechniczne, przeznaczonych do finansowanych ze środków PROW 2014-2020.

Załącznik 1

Lista zadań obejmujących przedsięwzięcia hydrotechniczne, przeznaczonych do finansowania ze środków PROW 2014-2020: „Załącznik do uchwały nr 1 z dnia 27.01.2023 r. Zespołu powołanego do zaopiniowania operacji typu "Zarządzanie zasobami wodnymi" realizowanych w ramach poddziałania "Wsparcie na inwestycje związane z rozwojem, modernizacją i dostosowywaniem rolnictwa i leśnictwa" objętego PROW na lata 2014-2020”.

Załącznik do uchwały nr 1 z dnia 27.01.2023 r. Zespołu powołanego do zaopiniowania operacji typu "Zarządzanie zasobami wodnymi" realizowanych w ramach poddziałania "Wsparcie na inwestycje związane z rozwojem, modernizacją i dostosowywaniem rolnictwa i leśnictwa" objętego PROW na lata 2014-2020				
Lp.	RZGW	Nazwa zadania	Ilość punktów	Opinia
1	Białystok	Rzeka Skroda - budowa jazu w km 12+961 w miejscowości Zabiele oraz budowa jazu w km 16+313 w miejscowości Janowo	11	pozytywna
2	Białystok	Budowa dwóch zbiorników retencyjnych na rzece Struga Rawa w miejscowości Garbno, gm. Korsze	9	pozytywna
3	Białystok	Zwiększenie retencji rzeki Czerwonka i jeziora Węgój wraz ze stabilizacją poziomu wody w jeziorze Węgój w miejscowości Węgój, gm. Biskupiec, woj. warmińsko-mazurskie	9	pozytywna
4	Białystok	Poprawa retencji w zlewni rzeki Jablonka poprzez odbudowę jazów, pow. zambrowski i łomżyński	10	pozytywna
5	Białystok	Poprawa retencji w zlewni rzeki Piasecznica poprzez odbudowę zastawek, pow. Ostrołęcki	10	pozytywna
6	Białystok	Retencja korytowa rzeki Pietraszka i zwiększenie retencji jeziora Żydy wraz ze stabilizacją poziomu wody w jeziorze Żydy, gm. Kalinowo, woj.warmińsko-mazurskie	12	pozytywna
7	Białystok	Przebudowa jazu z zabudową wyrwy na rzece Gruda w km 3+000 obręb Gasówka Somachy, gm. Łapy.	12	pozytywna
8	Białystok	Przebudowa zastawki na rzece Krzemianka w km 2+830 obręb Rybniki, gm. Wasilków	13	pozytywna
9	Białystok	Budowa stopni wodnych na rzece Lega w km 42+000 - 44+200 wraz z odbudową umocnień brzegowych rzeki Lega	9	pozytywna
10	Białystok	Poprawa retencji w zlewni rzeki Śliwówka poprzez odbudowę zastawek syfonu, pow. Zambrowski obiekt Bagno Wizna	10	pozytywna
11	Białystok	Rzeka Rokietnica - odbudowa koryta wraz z budowlami komunikacyjnymi i wodnymi w km 0+000-14+890 pow. Wysokie Mazowieckie	12	pozytywna
12	Białystok	Rzeka Rokietnica - odbudowa koryta wraz z budowlami komunikacyjnymi i wodnymi w km 14+890 -27+028 pow. Wysokie Mazowieckie	12	pozytywna
13	Białystok	Odtworzenie - kształtowanie przekroju podłużnego i poprzecznego oraz układu poziomego koryta rzeki Dymier, gm. Biskupiec, woj. warmińsko-mazurskie	11	pozytywna
14	Bydgoszcz	Regulacja Białej Strugi od km 1+700 do km 9+170	12	pozytywna
15	Bydgoszcz	Odbudowa rzeki Gulczanki w km 00+000 do 19+100 (20+270)	11	pozytywna
16	Bydgoszcz	Odbudowa Kanału Zawada	11	pozytywna

17	Bydgoszcz	Odbudowa Kanału Leniwka	11	pozytywna
18	Bydgoszcz	Odbudowa jazu w km 6+645 Człapi	12	pozytywna
19	Bydgoszcz	Odbudowa jazu w km 1+940 Koczynki	12	pozytywna
20	Bydgoszcz	Budowa budowli stabilizującej na wypływie Gwdy z jeziora Wielimie	11	pozytywna
21	Bydgoszcz	Kształtowanie przekroju podłużnego i poprzecznego rzeki Kcynki - etap II od km 21+302 do km 33+962	11	pozytywna
22	Bydgoszcz	Odbudowa jazu Klawek	13	pozytywna
23	Bydgoszcz	Podpiętrzenie jezior Skulskich, gm. Skulsk - odbudowa rzeki Lisewki	11	pozytywna
24	Bydgoszcz	Stabilizacja wody w jeziorze Jezulickim	12	pozytywna
25	Gdańsk	Modernizacja jazu w Samborowie na rzece Drwęcę wraz z przenoską dla kajaków	9	pozytywna
26	Gdańsk	Zwiększenie zdolności retencyjnej zlewni kanału Łąkie poprzez odbudowę budowli piętrzącej w km: 3+142	12	pozytywna
27	Gdańsk	Zwiększenie zdolności retencyjnej zlewni rzeki Biskupianki poprzez odbudowę budowli piętrzącej w km: 5+445	12	pozytywna
28	Gdańsk	Zwiększenie zdolności retencyjnej zlewni rzeki Młynarki poprzez odbudowę budowli piętrzącej w km: 8+552	9	pozytywna
29	Gdańsk	Budowa zastawki ze stopniem i przepławką – Kamionka	9	pozytywna
30	Gdańsk	Zwiększenie zdolności retencyjnych rzeki Fryby poprzez budowę nowych budowli piętrzących w km 33+600 i 34+870	11	pozytywna
31	Gdańsk	Zwiększenie zdolności retencyjnych rzeki Maruszy poprzez budowę nowej budowli piętrzącej w km 21+900	11	pozytywna
32	Gdańsk	Zwiększenie zdolności retencyjnych Strugi Niewieścińskiej poprzez budowę nowej budowli piętrzącej w km 3+100	12	pozytywna
33	Gdańsk	Zwiększenie zdolności retencyjnych Jeziora Niewieścina poprzez budowę nowej budowli piętrzącej w km 12+150	11	pozytywna
34	Gdańsk	Budowa budowli stabilizującej zwierciadło wody jezior Mała Dąbrowa i Wielka Dąbrowa w celu zwiększenia retencji i zapobiegania skutkom suszy	11	pozytywna
35	Gdańsk	Budowa przepusto-zastawki – Rusinowo	11	pozytywna
36	Gdańsk	Zwiększenie zdolności retencyjnych Jeziora Frydek poprzez budowę nowej budowli piętrzącej	11	pozytywna
37	Gdańsk	Zwiększenie zdolności retencyjnej zlewni oraz zachowanie istniejącego ekosystemu poprzez retencję korytową cieków Rakówka – odbudowa budowli piętrzącej z uzyskaniem pozwolenia wodnoprawnego na piętrzenie w km 2+005	12	pozytywna
38	Gdańsk	Zwiększenie zdolności retencyjnej zlewni oraz zachowanie istniejącego ekosystemu poprzez retencję korytową cieków Rakówka – odbudowa budowli piętrzącej z uzyskaniem pozwolenia wodnoprawnego na piętrzenie w km 3+850	12	pozytywna
39	Gdańsk	Zwiększenie zdolności retencyjnej zlewni oraz zachowanie istniejącego ekosystemu poprzez retencję korytową cieków Rakówka – odbudowa budowli piętrzącej z uzyskaniem pozwolenia wodnoprawnego na piętrzenie w km 5+214	12	pozytywna
40	Gdańsk	Zwiększenie zdolności retencyjnej zlewni oraz zachowanie istniejącego ekosystemu poprzez retencję korytową cieków Rakówka – odbudowa budowli piętrzącej z uzyskaniem pozwolenia wodnoprawnego na piętrzenie w km 5+470	12	pozytywna

41	Gdańsk	Zwiększenie zdolności retencyjnej zlewni oraz zachowanie istniejącego ekosystemu poprzez retencję korytową cieku Rakówka – odbudowa budowli piętrzącej z uzyskaniem pozwolenia wodnoprawnego na piętrzenie w km 6+240	12	pozytywna
42	Gdańsk	Zwiększenie zdolności retencyjnej zlewni oraz zachowanie istniejącego ekosystemu poprzez retencję korytową cieku Rakówka – odbudowa budowli piętrzącej z uzyskaniem pozwolenia wodnoprawnego na piętrzenie w km 12+110	12	pozytywna
43	Gdańsk	Zwiększenie zdolności retencyjnej zlewni oraz zachowanie istniejącego ekosystemu poprzez retencję korytową cieku Struga Stobno – odbudowa budowli piętrzącej z uzyskaniem pozwolenia wodnoprawnego na piętrzenie w km 1+110	12	pozytywna
44	Gdańsk	Zwiększenie zdolności retencyjnych jeziora Śpiewnik poprzez odbudowę budowli piętrzącej w celu zapobiegania skutkom suszy	8	pozytywna
45	Gdańsk	Zwiększenie zdolności retencyjnych jeziora Zaręba poprzez budowę budowli piętrzącej w celu zapobiegania skutkom suszy	8	pozytywna
46	Gdańsk	Zwiększenie zdolności retencyjnych jeziora Niwskie poprzez budowę budowli piętrzącej w celu zapobiegania skutkom suszy	8	pozytywna
47	Gdańsk	Zwiększenie zdolności retencyjnych jeziora Stobno poprzez budowę budowli piętrzącej w celu zapobiegania skutkom suszy	8	pozytywna
48	Gdańsk	Budowa jazu w km 0+355 Kanału Głównego Świeckiego w celu zwiększenia zdolności retencyjnej części niziny Grabowo-Świecie	12	pozytywna
49	Gdańsk	Rozbudowa i remont jazu w km 18+197 rzeki Chociny w celu poboru wód powierzchniowych, piętrzenia i korzystania z wód do nawodnień rolniczych oraz dla potrzeb zapewnienia retencji korytowej poza okresami nawodnień na obiekcie przystosowanym do nawodnień Zanie i rzecze Chocinie	12	pozytywna
50	Gdańsk	"Budowa urządzenia małej retencji na wypływie z j. Łapalickiego" gm. Chmielno, pow. Kartuski, woj. pomorskie	11	pozytywna
51	Gdańsk	Zwiększenie zdolności retencyjnej zlewni rzeki Niechwaszcz poprzez odbudowę jazu w km 11+926, remont i modernizację jazu w km 15+432, uzyskanie pozwolenia wodnoprawnego na pobór wody do nawodnień rolniczych z rzeki Niechwaszcz i na piętrzenie wody na budowłach piętrzących rz. Niechwaszcz w km: 11+926, 15+432, oraz prowadzenie nawodnień rolniczych w dolinie rzeki Niechwaszcz	12	pozytywna
52	Gilwice	Przebudowa jazu na rzece Jaryszowiec w km 1+200	12	pozytywna
53	Gilwice	Zwiększenie zdolności retencyjnej zlewni Strumień Błędowski poprzez budowę budowli piętrzących na c. Strumień Błędowski w km 5+780-7+350 i c. Mokrznia (p. Błędowski) w km 3+790-4+420 w m. Niegowonice w gm. Łazy, pow. zawierciański i w m. Dąbrowa Górnicza, woj. śląskie	11	pozytywna
54	Gilwice	Rozbiórka istniejącej i budowa nowej śluzy kierunkowej na rozdziale kanału Branickiego wraz z kształtowaniem przekroju poprzecznego koryta	12	pozytywna
55	Gilwice	Przebudowa jazu piętrzącego w m. Harbutowice wraz z opracowaniem dokumentacji technicznej	12	pozytywna
56	Gilwice	Zwiększenie zdolności retencyjnej rzeki Żydówki poprzez budowę zastawek piętrzących w km 7+040, 8+048, 8+522, 10+314 w miejscowościach Chróścice, Dobrzeń Wielki, gm. Dobrzeń Wielki.	12	pozytywna

57	Gliwice	Zwiększenie retencyjności zlewni rzeki Cienka poprzez odbudowę jazów w km 4+332 i 6+380 wraz pogłębieniem koryta rzeki na odcinku 4+332 - 6+380 w miejscowościach Dąbska Kuźnia, Daniec, gmina Chrzęstowice	12	pozytywna
58	Gliwice	Zwiększenie retencji rzeki Brynica poprzez budowę 4 jazów na odcinku od km 25+100 do km 32+450	11	pozytywna
59	Gliwice	Zwiększenie retencji rzeki Jaźwinka poprzez budowę jazu w km 2+285 rzeki	11	pozytywna
60	Gliwice	Modernizacja obiektów zbiornika wodnego Wisła Czarne - drenaż skarpy odpowietrznej, przelew stokowy, sieć piezometrów - etap I	9	pozytywna
61	Gliwice	Modernizacja obiektów zbiornika wodnego Wisła Czarne - drenaż skarpy odpowietrznej, przelew stokowy, sieć piezometrów - etap II	9	pozytywna
62	Kraków	Zwiększenie zdolności retencyjnej w zlewni rzeki Lipnicy wraz z przystosowaniem budowli piętrzących do nawodnień, na terenie gm. Małogoszcz i Oksa, woj. świętokrzyskie	12	pozytywna
63	Kraków	Odbudowa zniszczonych stopni w korycie rzeki Skawinki wraz z udrożnieniem barier migracyjnych w km. 3+500, 20+700, 20+850, 21+481, gm. Skawina, msc. Skawina, gm Sulkowice, msc. Blertowice	11	pozytywna
64	Kraków	Zwiększenie zdolności retencyjnej zlewni potoku Brzeźnickiego w km 2+620-4+500 poprzez remont stopni	9	pozytywna
65	Kraków	Zwiększenie zdolności retencyjnej w zlewni rzeki Białej Nidy poprzez przystosowanie przepompowni nawadniającej w m. Popowice do nawodnienia obiektu melioracyjnego "Tyniec - Popowice" na terenie gm. Oksa, woj. świętokrzyskie	12	pozytywna
66	Kraków	Przebudowa jazu na rz. Nidzicy w m. Kamyszów, gm. Kazimierza Wielka	12	pozytywna
67	Kraków	Zwiększenie retencji korytowej w zlewni rzeki Sanicy poprzez remont istniejących jazów w km 2+800, 6+340, 7+820, 8+280, 16+750	9	pozytywna
68	Kraków	Poprawa warunków retencyjnych potoku Hubenickiego wraz z remontem zbiornika pompowni woj. małopolskie, gm. Głęboszów, m. Hubenice	9	pozytywna
69	Kraków	Zwiększenie zdolności retencyjnej zlewni rzeki Nidzicy w km 42+000 poprzez przebudowę jazu w msc. Nieszków, gm. Słaboszów, woj. małopolskie	12	pozytywna
70	Kraków	Poprawa warunków gruntowo-wodnych na terenach przyległych poprzez przywrócenie funkcjonalności i zwiększenie zdolności retencyjnej w zlewni potoku Gnojskiego zlewni potoku Gnojskiego w km 0+000-9+204	9	pozytywna
71	Kraków	Poprawa warunków gruntowo-wodnych na terenach przyległych poprzez przywrócenie funkcjonalności i zwiększenie zdolności retencyjnej w zlewni potoku Królewskiego zlewni potoku Królewskiego w km 0+000-17+472	9	pozytywna
72	Lublin	Zwiększenie zdolności retencyjnej zlewni rzeki Stara Rzeka poprzez odbudowę jazu koźłowego w km 6+015 wraz z wykonaniem dokumentacji projektowej i uzyskaniem wszystkich wymaganych prawem pozwoleń	12	pozytywna
		Zwiększenie zdolności retencyjnej zlewni rzeki Kostrzyń poprzez odbudowę budowli piętrzących w km 34+400, 35+494, 33+144, 35+100		

73	Lublin	zwiększenie zdolności piętrzących w km 24+400, 26+404, 28+144, 30+130 wraz z wykonaniem dokumentacji projektowej i uzyskaniem wszystkich wymaganych prawem pozwoleń	12	pozytywna
74	Lublin	Zwiększenie zdolności retencyjnej zlewni rzeki Liwiec poprzez odbudowę i przebudowę budowli hydrotechnicznej wraz z wykonaniem dokumentacji projektowej i uzyskaniem wszystkich wymaganych prawem pozwoleń	12	pozytywna
75	Lublin	Zwiększenie zdolności retencyjnej zlewni rzeki Liwiec poprzez odbudowę budowli piętrzącej w km 51+560	13	pozytywna
76	Lublin	Zwiększenie zdolności retencyjnej zlewni rzeki Liwiec poprzez przebudowę budowli piętrzącej w km 34+010	12	pozytywna
77	Lublin	Odbudowa ubezpieczeń skarp budowli piętrzącej w km 54+060, w celu zwiększenia zdolności retencyjnej zlewni rzeki Liwiec poprzez wykorzystanie budowli piętrzącej do nawodnień rolniczych	9	pozytywna
78	Lublin	Zwiększenie zdolności retencyjnej zlewni rzeki Miedzanka poprzez odbudowę budowli piętrzącej w km 0+982	9	pozytywna
79	Lublin	Zwiększenie zdolności retencyjnej zlewni rzeki Łętówka (Kanał Szumowo-Łętownica) poprzez odbudowę budowli piętrzących w km 7+046, 7+641, 8+297, 8+626	10	pozytywna
80	Lublin	Zwiększenie zdolności retencyjnej zlewni rzeki Nurzec poprzez przebudowę budowli piętrzącej w km 43+352 (rzeka Nurzec)	10	pozytywna
81	Lublin	Zwiększenie zdolności retencyjnej zlewni rzeki Nurzec poprzez przebudowę budowli piętrzącej w km 38+713 (rzeka Nurzec)	9	pozytywna
82	Lublin	Zwiększenie zdolności retencyjnej zlewni rzeki Toczna poprzez odbudowę budowli piętrzących w km 11+640, 12+316, 13+079 i 13+695	10	pozytywna
83	Lublin	Przebudowa budowli piętrzących w km 13+380 zlokalizowanych na terenie działania Nadzoru Wodnego Radzyń Podlaski , gmina Borki, powiat radzyński	12	pozytywna
84	Lublin	Przebudowa budowli piętrzących w km 18+230 zlokalizowanych na terenie działania Nadzoru Wodnego Radzyń Podlaski, gmina Borki, powiat radzyński	12	pozytywna
85	Lublin	Przebudowa budowli piętrzących w km 29+060 zlokalizowanych na terenie działania Nadzoru Wodnego Radzyń Podlaski, gmina Ulan Majorat, powiat radzyński	12	pozytywna
86	Lublin	Przebudowa zastawki w km 2+910, gmina Praczew, powiat parczewski	12	pozytywna
87	Lublin	Przebudowa zastawki w km 4+180, gmina Praczew, powiat parczewski	12	pozytywna
88	Lublin	Przebudowa jazu Małowa Góra w km 8+950, gmina Zalesie, powiat Białski	12	pozytywna
89	Lublin	Przebudowa jazu Kijowiec w km 16+500, gmina Zalesie, powiat Białski	12	pozytywna
90	Lublin	Budowa zbiornika retencyjnego na rzece Wolica gmina Skierbieszów, pow. zamojski	9	pozytywna
91	Lublin	Przebudowa grobli i budowli zbiornika Mosty - II etap - przebudowa grobli w km 0+000 - 2+080 i 5+270 - 8+040 i czaszy zbiornika, ob. 3 odmulenie czaszy zbiornika na pow. 385 ha, gm. Podedwórze	9	pozytywna
92	Lublin	Remont i rozbudowa zbiornika Dratów w systemie Kanału Wieprz – Krzna, gm. Łęczna, pow. Łęczyński, obiekt 2 – grobla zbiornika Dratów w km 0+000-2+137	13	pozytywna

93	Lublin	Remont i rozbudowa zbiornika Dratów w systemie Kanalu Wieprz – Krzna, gm. Łęczna, pow. łużyński, obiekt 3 – grobla zbiornika Dratów w km 2+137-3+340	12	pozytywna
94	Poznań	Odbudowa jazu piętrzącego na Kanale Kamienieckim w km 3+070	9	pozytywna
95	Poznań	Budowa jazu na kanale Racza Struga	13	pozytywna
96	Poznań	Budowa zastawki na Strumieniu Kościółek w km 5+060	13	pozytywna
97	Poznań	Zwiększenie zdolności retencyjnej rzeki Szarki poprzez rozbiórkę i budowę nowych jazów	13	pozytywna
98	Poznań	Poprawa zdolności retencyjnej rzeki Czarna Woda poprzez odbudowę urządzeń wodnych korekcyj progowej	9	pozytywna
99	Poznań	Zwiększenie zdolności retencyjnej zlewni Kanalu Krepieńskiego poprzez odbudowę budowli piętrzących	9	pozytywna
100	Poznań	Rozbiórka istniejącego oraz budowa nowego jazu na rzece Męcinka (Struga Lubikowska) w km 12+525	12	pozytywna
101	Poznań	Odbudowa jazu piętrzącego na rzece Osiecznica (Osiecznica) w km 18+740	12	pozytywna
102	Poznań	Odbudowa progę na rzece Prośnie w km 152+760	12	pozytywna
103	Poznań	Rozbudowa jazu z przepławką - Jaz Bezula na rzece Prośnie w km 186+700	13	pozytywna
104	Poznań	Odbudowa zastawek na rzece Struga Kraszewicka w km 17+411, 17+900, 18+550, 19+100, 20+800	9	pozytywna
105	Poznań	Zwiększenie zdolności retencyjnej rzeki Proсна poprzez spiętrzenie wód	13	pozytywna
106	Poznań	Odbudowa jazu na rzece Moskawie w km 5+523 w m. Czarnotki	11	pozytywna
107	Poznań	Zasilanie Polderu Zagórów wodami Czarnej Strugi	8	pozytywna
108	Poznań	Odbudowa zasobów wodnych w zlewni rzeki Trzemszy	9	pozytywna
109	Poznań	Zwiększenie zdolności retencyjnej zlewni Kanalu Grójeckiego	9	pozytywna
110	Poznań	Zwiększenie zdolności retencyjnej zlewni Strugi Bawół poprzez budowę budowli piętrzącej w km: 17+500	8	pozytywna
111	Poznań	Jazy na Czarnej Strudze w m. Grodziec	8	pozytywna
112	Poznań	Zwiększenie zdolności retencyjnej rzeki Bawół i Kanalu Czarnobrodzkiego	9	pozytywna
113	Poznań	Odbudowa jazów na Strudze Bawół	12	pozytywna
114	Poznań	Odbudowa jazów na rzece Mesznie	9	pozytywna
115	Poznań	Odbudowa zasobów wodnych terenów pogórnicych w zlewni dolnej Teleszyny	8	pozytywna
116	Poznań	Poprawa retencyjności jezior w zlewni rzeki Meszny	9	pozytywna
117	Poznań	Poprawa retencyjności zlewni Strugi Gołanieckiej	9	pozytywna
118	Poznań	Zwiększenie retencyjności zlewni rzeki Ner poprzez budowę, przebudowę oraz modernizację budowli - Etap I	9	pozytywna

		Plan modernizacji budowli - etap I		
119	Poznań	Zwiększenie retencyjności zlewni rzeki Ner poprzez budowę, przebudowę oraz modernizację budowli - Etap II	9	pozytywna
120	Poznań	Zwiększenie retencyjności zlewni rzeki Ner poprzez budowę, przebudowę oraz modernizację budowli - Etap III	9	pozytywna
121	Poznań	Zwiększenie retencyjności zlewni rzeki Ner poprzez budowę, przebudowę oraz modernizację budowli - Etap IV	9	pozytywna
122	Poznań	Zwiększenie retencyjności zlewni rzeki Ner poprzez budowę, przebudowę oraz modernizację budowli - Etap V	9	pozytywna
123	Poznań	Zwiększenie retencyjności zlewni rzeki Ner poprzez budowę, przebudowę oraz modernizację budowli - Etap VI	9	pozytywna
124	Poznań	Zwiększenie retencyjności zlewni rzeki Ner poprzez budowę, przebudowę oraz modernizację budowli - Etap VII	9	pozytywna
125	Poznań	Zwiększenie retencyjności zlewni rzeki Ner poprzez budowę, przebudowę oraz modernizację budowli - Etap VIII	9	pozytywna
126	Poznań	Zwiększenie retencyjności zlewni rzeki Ner poprzez budowę, przebudowę oraz modernizację budowli - Etap IX	9	pozytywna
127	Poznań	Odbudowa jazu w celu zwiększenia zdolności retencyjnej rzeki Piskary	12	pozytywna
128	Poznań	Poprawa retencyjności zlewni rzeki Łomnicy poprzez odbudowę budowli piętrzących	9	pozytywna
129	Poznań	Poprawa stosunków wodnych poprzez dostosowanie profilu podłużnego i przekroju poprzecznego rzek Kaczki i Trzemszy wraz z budowlami i kanałami łączącymi	8	pozytywna
130	Poznań	Pompownia Orłowo - modernizacja	12	pozytywna
131	Rzeszów	Zwiększenie zdolności retencyjnej zlewni rzeki Tartaczny poprzez odbudowę budowli piętrzącej oraz budowę zbiornika	8	pozytywna
132	Rzeszów	Zwiększenie zdolności retencyjnej zlewni rzeki Żupawka - Dąbrówka poprzez odbudowę budowli	9	pozytywna
133	Rzeszów	Poprawa stosunków wodnych poprzez zwiększenie zdolności retencyjnej zbiornika Niedźwiadek	9	pozytywna
134	Rzeszów	Poprawa stosunków wodnych poprzez zwiększenie zdolności retencyjnej zlewni rzeki Wirowa poprzez odbudowę budowli	9	pozytywna
135	Rzeszów	Zwiększenie zdolności retencyjnej zlewni potoku Strzganica poprzez odbudowę budowli piętrzących	9	pozytywna
136	Rzeszów	Zwiększenie zdolności retencyjnej zlewni cieką Żołynianka poprzez remont stopnia wodnego oraz budowę zbiornika w km 3+262 - 3+430 w m. Żołynia	8	pozytywna
137	Rzeszów	Zwiększenie zdolności retencyjnej zlewni cieką Żołynianka poprzez budowę jazu oraz budowę zbiornika w km 4+700 - 4+970 w m. Żołynia	8	pozytywna
138	Rzeszów	Zwiększenie zdolności retencyjnej potoku Olchowiec poprzez odbudowę budowli piętrzących	12	pozytywna
139	Rzeszów	Zwiększenie zdolności retencyjnej potoku Stawisko poprzez odbudowę budowli piętrzących	12	pozytywna
140	Szczecin	Odbudowa jazu na Strudzie Rzeplińskiej w km 1+160	12	pozytywna
141	Szczecin	Zwiększenie retencji korytowej dolnego odcinka rzeki Iny.	10	pozytywna

142	Szczecin	Retencja korytowa rzeki Dzierżęcinki	9	pozytywna
143	Warszawa	Odbudowa zastawki w km 2+076 rzeki Filipinka	13	pozytywna
144	Warszawa	Budowa jazu w km 64+220 rzeki Radomka, gm. Przytyk	13	pozytywna
145	Warszawa	Odbudowa jazu w km 15+880 rzeki Słudwia	12	pozytywna
146	Warszawa	Przebudowa jazu na rzece Szkotówce w km 25+157, gm. Kozłowo, pow. nidzicki	12	pozytywna
147	Warszawa	Odbudowa jazu na rzece Potok Zadębie w km 1+982, gm. Raciąż, pow. płoński	8	pozytywna
148	Warszawa	Modernizacja jazu na rz. Czarna Maleniecka w km 29+898	9	pozytywna
149	Warszawa	Zabezpieczenie przeciwerozyjne i przeciwpowodziowe rz. Słupianki w km 0+900 – 9+000 Etap II (uzupełnienie)	9	pozytywna
150	Warszawa	Moszczenica - regulacja koryta rzeki Moszczenicy wraz z redukcją spadku dna, odcinek od km 0+000 do km 23+400	9	pozytywna
151	Warszawa	Przebudowa jazu w km 29+013 na rz. Ochni w m. Mikształ, gm. Nowe Ostrowy	9	pozytywna
152	Warszawa	Przebudowa jazu na rz. Wolbórze w km. 21+425	9	pozytywna
153	Warszawa	Przebudowa jazu na rz. Wolbórze w km. 36+740	9	pozytywna
154	Wrocław	Zwiększenie zdolności retencyjnej zlewni rzeki Złotnica poprzez remont i odbudowę budowli piętrzących w km: 5+100	12	pozytywna
155	Wrocław	Zwiększenie zdolności retencyjnej zlewni rzeki Rów Główny poprzez remont i odbudowę budowli piętrzących w km: 3+260	12	pozytywna
156	Wrocław	Zwiększenie zdolności retencyjnej zlewni rzeki Masłówka poprzez wybudowanie nowego obiektu w km 3+600	12	pozytywna
157	Wrocław	Jaz Żmigród w km 56+005	12	pozytywna
158	Wrocław	Zwiększenie zdolności retencyjnej zlewni rzeki Baryczy poprzez wybudowanie nowego obiektu w km 35+900	12	pozytywna
159	Wrocław	Zwiększenie zdolności retencyjnej zlewni cieku Śląski Rów poprzez remont jazu Klimontów w km 1+870	12	pozytywna
160	Wrocław	Budowa jazu na Orli w Wąsoszu w km 1+700	12	pozytywna
161	Wrocław	Zwiększenie retencji poprzez przebudowę rurociągu hydrotechnicznego cieku naturalnego rzeki Garbarnia na koryto otwarte i budowa zastawki	9	pozytywna
162	Wrocław	Przebudowa jazu wraz z przepławką dla ryb w km 49+003 rzeki Nysy Kłodzkiej w miejscowości Piątkowice	12	pozytywna
163	Wrocław	Kanał Odra-Odrzyca, gm. Skarbmierz, gm. Lubsza	8	pozytywna
164	Wrocław	Zwiększenie zdolności retencyjnej zlewni rzeki Czarnej Widawy - etap II	12	pozytywna
165	Wrocław	Budowa jazu na rzece Lubsza w km 25+125 wraz z odbudową cieku Młynówka Mierków na długości 2,000 km	9	pozytywna
166	Wrocław	Budowa Zbiornika Retencyjnego w m. Jasień	8	pozytywna
167	Wrocław	Zwiększenie zdolności retencyjnej zlewni rzeki Wierzbak - rozbudowa jazu w km 29+600 w m. Skała, gm. Wądroże Wielkie	10	pozytywna
168	Wrocław	Budowa jazów na Kanale Południowym Obry w m. Ciosaniec w gminie Sława oraz w m. Perkowo i w m. Siekowo w gminie Przemęt	11	pozytywna
169	Wrocław	Budowa jazów na cieku naturalnym Krzycki Rów w obrębie Zwierzyniec, gmina Siedlisko	11	pozytywna

170	Bydgoszcz	Modernizacja pompowni Józefowice i Antoniny	9	pozytywna
171	Bydgoszcz	Modernizacja przepompowni Herburto	12	pozytywna
172	Bydgoszcz	Modernizacja przepompowni Lubcz Mały	12	pozytywna
173	Gdańsk	Budowa stacji pomp Gozdawa, gm. Nowy Dwór Gdański, pow. Nowodworski, woj. pomorskie	13	pozytywna
174	Gdańsk	Rozwiązanie stosunków wodnych na polderze Stegna; gm. Stegna, gm. Sztutowo, pow. nowodworski, woj. pomorskie	12	pozytywna
175	Gdańsk	Budowa stacji pomp Komarówka; gm. Ostaszewo, pow. nowodworski, woj. pomorskie	12	pozytywna
176	Gdańsk	Przebudowa stacji pomp nr 60 Gronowo	13	pozytywna
177	Gdańsk	Przebudowa kanałów podstawowych na polderze nr 60	9	pozytywna
178	Gdańsk	Przebudowa stacji pomp Nr 47 Wikrowo, gmina Gronowo Elbląskie	10	pozytywna
179	Gdańsk	Przebudowa kanału połączeniowego na polderach: Nr 73 Topolino i Nr 75 Stankowo	10	pozytywna
180	Poznań	Zwiększenie zdolności retencyjnej - odbudowa rzeki Śwędry w km 9+900 - 20+000	9	pozytywna
181	Poznań	Zwiększenie zdolności retencyjnej - odbudowa rzeki Żurawka w km 18+000 - 21+877	8	pozytywna
182	Warszawa	Modernizacja jazu na rz. Rajska w km 2+666	12	pozytywna
183	Warszawa	Przebudowa jazu na rz. Bogdanówka w km 2+194	12	pozytywna
184	Warszawa	Przebudowa jazu na rz. Strawie w km. 4+853	12	pozytywna
185	Warszawa	Odbudowa stopnia na rz. Wolbórze w km. 18+373	12	pozytywna
186	Warszawa	Odbudowa stopnia na rz. Wolbórze Młynówce w km. 1+049	12	pozytywna
187	Warszawa	Zwiększenie zdolności retencyjnej zlewni rzeki Śludwi poprzez budowę jazu w km 8+540	11	pozytywna
188	Warszawa	Zwiększenie zdolności retencyjnej zlewni rzeki Śludwi poprzez budowę jazu w km 10+780	11	pozytywna
189	Warszawa	Zwiększenie zdolności retencyjnej zlewni rzeki Strugi poprzez budowę jazu w km 5+320	11	pozytywna
190	Lublin	„Szaniawy” – melioracje użytków rolnych, gm. Trzebieszów, pow. łukowski – etap I - obiekt I	11	pozytywna
191	Lublin	„Szaniawy” – melioracje użytków rolnych, gm. Trzebieszów, pow. łukowski – etap I - obiekt II	11	pozytywna
192	Warszawa	Odbudowa jazu na rzece Żurawianka Główna w km 0+507, gm. Płońsk, pow. płoński	9	pozytywna
193	Warszawa	Odtworzenie urządzeń piętrzących wodę na rzece Igła	12	pozytywna
194	Warszawa	Odtworzenie urządzeń piętrzących wodę na Kanale Stradzewskim wraz z dopływami	9	pozytywna
195	Poznań	Zbiornik Laskownica gm. GołańczAA61:C251	9	pozytywna

* uprawnionych do głosowania było 15 ekspertów.

Załącznik 2.

Cieki, na których planuje się wykonanie zadań obejmujących przedsięwzięcia hydrotechniczne, przeznaczonych do finansowania ze środków PROW 2014-2020.

Nazwy cieków podano w kolejności alfabetycznej.

Lp. ciek	Nazwa ciek, na którym jest zlokalizowane zadanie	Liczba zadań	RZGW
1	Awissa	1	Białystok
2	Barycz	1	Wrocław
3	Biała Struga	1	Bydgoszcz
4	Biskupianka	1	Gdańsk
5	Bogdanówka	1	Warszawa
6	Brok Mały	1	Lublin
7	Brynica	1	Gliwice
8	Bukówka	2	Bydgoszcz
9	Bystrzyca	2	Lublin
10	Chocina	1	Gdańsk
11	Cienka	1	Gliwice
12	Czarna	1	Warszawa
13	Czarna Struga	2	Poznań
14	Czarna Woda	1	Poznań
15	Czerwonka	1	Białystok
16	Dopływ spod Kobyłki	2	Lublin
17	Drwęca	1	Gdańsk
18	Dymer	1	Białystok
19	Dzierżęcinka	1	Szczecin
20	Elbląg	1	Gdańsk
21	Filipinka	1	Warszawa
22	Fryba	1	Gdańsk
23	Garbarnia	1	Wrocław
24	Gołaniecka Struga	2	Poznań
25	Gulczanka	1	Bydgoszcz
26	Gwda	1	Bydgoszcz
27	Igła	1	Warszawa
28	Ina	1	Szczecin
29	Jabłonka	1	Białystok
30	Jaryszowiec	1	Gliwice
31	Jaźwinka	1	Gliwice
32	Kaczka, Trzemsza	1	Poznań
33	Kamionka	2	Gdańsk
34	Kanał Branicki	1	Gliwice
35	Kanał Diemionna	1	Bydgoszcz
36	Kanał Główny Świecki	1	Gdańsk
37	Kanał Grójecki	1	Poznań
38	Kanał Kamienicki	1	Poznań

39	Kanał Krępiński	1	Poznań
40	Kanał Leniwka	1	Bydgoszcz
41	Kanał Łąkie	1	Gdańsk
42	Kanał Odra-Odrzyca	1	Wrocław
43	Kanał Stradzewski	1	Warszawa
44	Kanał Zawada	1	Bydgoszcz
45	Kcynka	1	Bydgoszcz
46	Koczynka	1	Bydgoszcz
47	Kończak	1	Poznań
48	Kostrzyń	1	Lublin
49	Królewski Potok	1	Kraków
50	Krzemianka	1	Białystok
51	Krzna	2	Lublin
52	Krzna Południowa	2	Lublin
53	Krzycki Rów	1	Wrocław
54	Lega	1	Białystok
55	Lipnica	1	Kraków
56	Lisewka	1	Bydgoszcz
57	Liwiec	4	Lublin
58	Lubusza	2	Wrocław
59	Łobżonka	1	Bydgoszcz
60	Łomnica	1	Poznań
61	Marusza	1	Gdańsk
62	Mastówka	1	Wrocław
63	Meszna	2	Poznań
64	Męcinka	1	Poznań
65	Miała	1	Bydgoszcz
66	Miedzanka	1	Lublin
67	Młynarka	1	Gdańsk
68	Moskawa	1	Poznań
69	Moszczenica	1	Warszawa
70	Ner	9	Poznań
71	Nida	1	Kraków
72	Nidzica	2	Kraków
73	Niechwaszcz	1	Gdańsk
74	Noteć	1	Bydgoszcz
75	Nurzec	2	Lublin
76	Nysa Kłodzka	1	Wrocław
77	Obrzański Kanał Południowy	1	Wrocław
78	Ochnia	1	Warszawa
79	Odra	1	Kraków
80	Olchowiec	1	Rzeszów
81	Orla	1	Wrocław
82	Osiecznica	1	Poznań
83	Piasecznica	1	Białystok
84	Pietraszka	1	Białystok

85	Piskara	1	Poznań
86	Potok Gnojski	1	Kraków
87	Potok Hubenicki	1	Kraków
88	Prosna	3	Poznań
89	Raciąska Struga	2	Gdańsk
90	Raciążnica	1	Warszawa
91	Racza Struga	1	Poznań
92	Radomka	1	Warszawa
93	Rajska	1	Warszawa
94	Rakówka	6	Gdańsk
95	Rawa	1	Białystok
96	Rokietnica	2	Białystok
97	Rów Główny	1	Wrocław
98	Sanica	1	Kraków
99	Skawinka	1	Kraków
100	Skroda	1	Białystok
101	Słudwia	3	Warszawa
102	Słupianka	1	Warszawa
103	Stara Rzeka	1	Lublin
104	Stawisko	1	Rzeszów
105	Strawa	1	Warszawa
106	Struga	1	Warszawa
107	Struga Bawół	2	Poznań
108	Struga Bawół, Kanał Czarnobrodzki	1	Poznań
109	Struga Kraszewicka	1	Poznań
110	Struga Niewieścińska	2	Gdańsk
111	Struga Rychnowska	1	Gdańsk
112	Struga Rzeplińska	1	Szczecin
113	Struga Stobno	1	Gdańsk
114	Struga Wąbrzeska	1	Gdańsk
115	Strumień Błędowski	1	Gliwice
116	Strumień Kościótek	1	Poznań
117	Strzganka	1	Rzeszów
118	Swędrnia	1	Poznań
119	Szarka	1	Poznań
120	Szkarpawa	1	Gdańsk
121	Szkotówka	1	Warszawa
122	Śląski Rów	1	Wrocław
123	Śliwówka	1	Białystok
124	Tartaczna	1	Rzeszów
125	Teleszyna	1	Poznań
126	Toczna	1	Lublin
127	Trzebońnica	1	Rzeszów
128	Trzemsza	1	Poznań
129	Widawa	1	Wrocław
130	Wierzbak	1	Wrocław

131	Wirowa	1	Rzeszów
132	Wisła	3	Gliwice
133	Wolbórka	3	Warszawa
134	Wolbórka Młynówka	1	Warszawa
135	Wolica	1	Lublin
136	Zielawa	1	Lublin
137	Złotnica	1	Wrocław
138	Żołyńianka	2	Rzeszów
139	Żupawka, Dąbrówka	1	Rzeszów
140	Żurawianka	1	Warszawa
141	Żurawka	1	Poznań
142	Żydówka	1	Gliwice
Razem		183	